FORUM

FİKİR MEYDANIDIR

Onbeş Günlük Tarafsız Siyaset İktisat Kültür Dergisi

Geçici Hükümet ve Erken Seçim

C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönünün seçim tarihi hakkında verdiği demeç ve bu demeç münasebetiyle Devlet ve Hükûmet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel'in beyanları ve nihayet, İstanbul Üniversitesi Rektörü ve Anayasa Komisyonu Başkanı Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar'ın bazı sözleri, bu konuda bir polemik havasını yaratmak isteyenlerin bazı gayretlerde bulunmalarına vesile teşkil etti.

Aslında bilhassa Devlet Başkanıyla C.H.P. Genel Başkanının demeçleri dikkatle incelenirse, iki Devlet adamının düşünceleri arasında büyük bir fark görmeğe imkân yoktur. Her ikisi de seçimlerin mümkün olan en kısa zamanda yapılmasına taraftardırlar. Her ikisi de seçimlere kadar tamamlanması gereken bellibaşlı işlerin seçimlerden sonraya bırakılmamasına taraftardırlar. Her ikisi de bu bellibaşlı işlerin - ki bunların arasında Yassıada sâkinlerinin muhakemesi de vardır - aceleye getirilmemesine ve inkilâp idaresi devrinde bu işlerin tamamlanmasına taraftardırlar. C.H.P. Genel Başkanının demeçinde, Devlet Başkanıyla mutabakatını aşan tek bir taraf vardır: İnönü, Geçici Hükûmetin ve Millî Birlik Komitesinin, seçimleri hangi tarihte yapabileceklerini şimdiden kestirmek imkânına sahip olamayabileceklerini de insafla kabûl etmektedir. Talep ettiği tek şey, İnkilâp idaresinin, kesin bir seçim tarihi tesbit edecek vaziyete geldikten sonra bu tarihi ilân etmesinden ibarettir. Bu da çok makûl bir taleptir; ve Devlet Başkanı bu talebin aleyhinde vaziyet almış değildir.

İki demecin ciddî bir tahlili bundan ötesine gidemeyecek iken, bazı unsurların C.H.P. Genel Başkanına karşı - hattâ kendisine karşı duyulması gereken asgarî hürmet icablarını aşan - bir polemiğe giriştiklerini görüyoruz. Polemik yaratmak isteyenlerin başvurdukları usûl, İnönünün demecinin mânâsını değiştirmek ve onu Devlet Başkaniyle anlaşmazlık hâlinde göstermeğe çalışmaktır. Sâkıt iktidarın son dakikaya kadar sâdık dalkavukluğunu yapmış ve onun menfaat çeşmesinden çimlenmiş olanlar bu yolda bilhassa gayret sarfetmektedirler. Bu gibilerin gayretlerini hiçbir maskenin önleyemeyeceğini düşünerek bu gayretler üzerinde burada durmak istemiyoruz.

Bunun dışında, C.K.M.P. Genel Başkanı Osman Bölükbaşı da bir demeç vererek, - C.H.P.'nin 1957 seçim beyannamesinde mutlak çoğunluk kazandığı takdirde altı ay içinde bütün antidemokratik mevzuatı tasfiye edip yeni seçimlere nisbî temsil esası üzerinden gitmeği vaad ettiğini unutup - C.H.P., C.M.P. ve Hür. P.'nin daha önce antidemokratik mevzuatın tasfiyesi için iki yıla lûzum gördüklerini ileri sürmüş ve bu delile dayanarak seçimlerin erken yapılmasına aleyhtarlık etmiştir. C.K.M.P. Genel Başkanının, Adalet Bakanlığında çalışan Antidemokratik Kanunlar Komisyonunun çalışmalarını bitirmek üzere olduğundan haberi olsaydı, bu işin aşağı yukarı iki ay içinde başarılabileceğinin anlaşılması üzerine, böyle bir demeç vermekten kaçınacağı tahmin edilebilirdi. Bunun dışında Bölükbaşı, seçimlerin niçin erken yapılamayacağı konusunda hiçbir delil zikretmiyor. Açıkça anlaşılan şey, Demokrat Partiden geri kalan muhafazakâr kütleleri kendi sinesi içinde toplamağa çalışan C.K.M.P.'nin bu hususdaki gayretleri için uzunca bir

15 Temmuz 1960

Sayı : 151

CİLT : XIII — 100 KURUŞ

Geçici Hükûmet ve erken seçim

ONBEŞ GÜNÜN NOTLARI :

Ocak ve Bucak Teşkilâtının Lağvı ★ Geçici Kanunlar Müzakeresi ★ Ekonomide Bünyevî İntibak Zarureti ★ Duraklama ve Hürriyet İstikrazı ★ Korporatif Meclis ve İktisat Şûrası Teklifleri ★ Dış Yardım Telakkisinde Değişme

Asıl Değişmesi Gereken
Fakir BAYKURT

İNCELEMELER :

Bir Çöküşün Düşündürdükleri
Vedat Nedim TÖR

Kamu Gelirleri I
Hüsnü KIZILYALLI

Türkiyenin Ana Sorunları
Ceyhun Atıf KANSU

Hızla Eskimek Ya Da Öne Geçmek
Mehmet SEYDA

Yeni Rejimimizde Milletvekillerinin Sayısı
Macit İNCE

OKURLARIN FORUMU :

+ Parti Ocak ve Bucaklarının Kapatılması **(B. T. E.)**
+ Partiler ve İnkilâp **(R. C.)**
+ Polis **(Ş. N. Ö.)**

KÜLTÜR VE SANAT :

Beş Yıl Savaşı **Talip APAYDIN**

Dil Sorunu **A. TURGUT**

Nakış İçinde Nakış
Kaza ÖZSEZGİN

Bibliyografya
Derliyen: Ferran ERALP

zamana ihtiyaç gördüğüdür.

C.K.M.P. Genel Başkanının dışında bazı yazarlar da, muhtelif sebeblerle seçimlerin geç yapılmasını istemişlerdir. Bu şahsiyetlerin gösterdikleri sebebleri şu şekilde özetlemek kaabildir: Bir kere, memlekette C.H.P. karşısında bir diğer büyük partinin doğmasını beklemek gerekir; aksi halde, C.H.P.'nin karşısında yeterli bir rakibin mevcut olmaması ihtimali kuvvetlidir, deniyor.. İleri sürülen diğer bir sebep ise, daha da önemlidir: Gerçekten, bu yazarların bir kısmı, bazı önemli bünye reformlarının partiler tarafından yapılamıyacağını ileri sürmekte ve bu reformların partilerüstü bir iktidar olan İnkilâp idaresi tarafından yapılması gerektiğini söylemektedirler. Bu bünye reformları içinde ziraî reform, ilk eğitim seferberliği ve hekimliğin devletleştirilmesi gibi büyük ve uzun vâdeli teşebbüsler mevcut bulunmaktadır.

Nihayet, İstanbul Üniversitesi Rektörü ve Anayasa Komisyonu Başkanı Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar, herhangi bir müşahhas sebep üzerinde durmaksızın üstelik, Anayasa projesiyle diğer projelerin Ağustos ortasında bitirileceğini ve referandumdan hemen bir hafta sonra da seçim yapılabileceğini söylemesine rağmen - hernedense seçimin en erken gelecek ilkbaharda yapılabileceğini söylemiş; ve sarfettiği "en erken" ibaresinin gerekçesini izah lüzumunu duymamıştır.

Bugüne kadar erken seçim konusunda söylenenleri özetledikten sonra, erken seçimin fayda ve mahzurları üzerinde objektif bir tahlil yapmağa gayret edeceğiz.

FORUM'un kanaatince, ziraî reform ve ilk eğitim seferberliği gibi bünye ıslahatını partilerin gerçekleştiremeyeceği mülâhazasiyle bu reformları İnkilâp idaresinin gerçekleştirmesi isteği, realiteleri nazara almayan bir istektir. Üzerinde şüphe edilmemesi gereken bir nokta varsa o da, İnkilâp idaresinin Atatürk devrimlerine sadakat prensipi içersinde, mevcut kanunlar dairesinde ziraî reformu da, ilk öğretim gayretini de yürütmeğe devam etmesi ve hattâ bu gayretlerin hızlanmasına çalışmasıdır. Fakat, bu reformların İnkilâp idaresince tamamlanmasını istemek, bu geçici idarenin yıllarca iktidarda kalmasını istemekten farksızdır. Zirai reform olsun, ilk öğretim seferberliği olsun, türlü veçheleri olan güç meselelerdir. Bu meselelerin şimdiye kadar ciddî bir hal tarzına ulaşamamasının bir sebebi de, partilerin oy endişelerinden ziyade, bütün iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınma meselelerimizi bir arada mütalâa eden bir plândan mahrum oluşumuzdur. Hiçbir ziraî reform, hiçbir eğitim seferberliği, iktisadî, sosyal ve kültürel hayatın diğer alanlarında da âhenkli gayretler muvazi olarak sarfedilmedikçe muvaffak olamaz. Oysa, böyle şâmil bir plânın yapılması iki buçuk yıldan önce mümkün değildir. Kaldı ki memleketimiz henüz gereken plânlama eksperlerinden ve plânlama için lûzumlu idarî ve siyasî mekanizmadan mahrumdur. İnkilâp idaresi bu mekanizmanın temelini atar ve gereken personelin yetiştirilmesine başlarsa, Türkiyenin her nevi kalkınma meselelerini halletmesi bakımından lûzumlu şeyi kendisine düşen derecede yapmış olur. Aksi hâlde, geçici rejimin en aşağı beş yıl süreyle vazife başında kalması gerekecektir ki bunun da türlü mahzurları aşağıda açıklanacaktır.

Diğer taraftan, bu bünye reformlarının siyasî partiler eliyle yapılamıyacağını söylerken ne kasdedildiğinin iyice anlaşılması lâzımdır. Parlömanter rejim olsun veya başkanlık rejimi olsun demokrasi bir siyasî partiler rejimidir. Siyasî partisiz bir demokrasi şimdiye kadar mevcut olmamış veya bu tarzdaki iddiaların ciddiyetine inananlar pek küçücük bir zümre teşkil etmiştir. Eğer Türkiyenin kalkınma meselelerini demokratik rejim içersinde halledebileceğine güveniyorsak, siyasî partilerin, kapılabilecekleri oy endişelerine rağmen, bunları yenebileceklerini, türlü demokratik müesseselerin tenkit ve murakabesi altında yenmeğe zorlanacaklarını ve bunda muvaffak olacaklarını kabûl ediyoruz demektir. Türkiyenin kalkınma alanında karşılaşacağı konular ne ziraî reformdan, ne de ilk öğretim seferberliğinden ibarettir. Kalkınmayı gerçekleştirmek için zarurî olan devamlı kemer sıkma ve çalışma gayretini başarabilmek, fertleri bu yola sevkedebilmek, asıl başarılması gereken ana dâvadır. Bu ise, ziraî reform başarıldıktan ve ilk öğretim seferberliği düzlüğe çıkarıldıktan sonra da devam edecektir. Demokratik rejim eğer bu dâvanın altından kalkarsa yaşayabilecektir. Aksi hâlde, demokratik müesseselerin ve onlarla birlikte siyasî partilerin de çökeceğini söylemek, kehanette bulunmak değildir. Ancak, bu, bir güvene, bir imana dayanan bir temel siyasî tercih dâvasıdır. Tekrar edelim: Demokratik rejimin bu işleri başaracağına inanıyorsak, bu reformların yapılmasını da siyasî partilere bırakmak zorundayız. Bugün şu veya bu muayyen reformun yapılmasını normal idareye bırakmazsak, yarın çok daha zor dâvaların - meselâ sanayileşme dâvasının da - olağanüstü bir idare tarafından gerçekleştirilmesini savunmamak için hiçbir mantıkî sebep kalmaz. Şu hâlde, bahse konu reformların tamamlanmasını Geçici İnkilâp idaresinden istemek, sadece, geçici bir idareye daimî bir mahiyet vermeği istemek değildir; aynı zamanda, kalkınma dâvalarının demokratik rejim içinde halledilebileceğine inanmamak demektir. D. P.'nin ifratlarından alınacak ders, asla demokrasinin ruhunu ve temelini inkâr mânâsına gelen tefritlere götürmemelidir.

Öte yandan, Geçici devrenin kendisine has vazifelerini tamamladıktan sonra vazifeye devam edeceği faraziyesinden bir an için hareket edilirse, bunun türlü ihtilâtlara yol açabileceğini belirtmek gerekir. 27 Mayıs 1960 hareketinin daha ilk anında, gayenin, Anayasa dışı bir iktidarı gasbettiği mevkiden uzaklaştırıp cezalandırmak ve tasfiye etmek ve demokratik rejimin Anayasa müesseselerini tekrar düzenlemek ve bu müesseselerin organlarını seçim yoluyla kurmak olduğu, bizzat 27 Mayıs İnkilâbının idarecileri ve Sayın Onarın başkanlık ettiği Komisyonun 29 Mayıs tarihli ilk raporunda imzası bulunan Üniversite öğretim üyeleri tarafından açıklanmıştır. Millet de, Ordu da, bunu böylece benimsemişlerdir. Şimdi, bazı uzun vâdeli işleri yapmak maksadiyle geçici devrenin uzamasını istemek, İnkilâbın dayandığı manevî mesnedi zedelemek ve bizzat onu ve Orduyu yıpratmak olur. Millî Birlik Komitesinden hiç kimsenin bunu istemeğe hakkı yoktur. Kaldı ki Millî Birlik Komitesi, esasen, muhtelif resmî beyanlarla ve bizzat ısdar ettiği Geçici Anayasa ile bu işlerin bitmesiyle geçici devrenin de sona erip seçimlere gidileceğini açıkça ta-

ahhüt etmiştir. Bu taahhüdün samimiyetinden şüphe etmek ise, asla caiz değildir.

Bundan başka, 27 Mayıs İnkilâbının, milletin mümkün mertebe geniş bir kütlesi tarafından benimsenmesi ve desteklenmesi, Milletimizin istikbâli için zarurîdir. Bu bakımdan, Millî Birlik Komitesinin, D. P.'li vatandaşlarımıza karşı taşkınlıklarda bulunulmamasını istemesini, prensip itibariyle, tam bir tasviple karşılamak gerekir. Mümkün mertebe az sayıda vatandaşın, İnkilâp idaresinin icraatına karşı vaziyet almasını sağlamak, C.H.P. karşısında ilerde teşekkül edecek olan teşkilâtlı bir partinin sadece C.H.P. aleyhtarı değil, aynı zamanda, İnkilâp aleyhtarı olmamasını temin etmek bakımından çok önemlidir. Şöyle ki normal idare içersinde her zümre II nci Cumhuriyeti desteklemek durumunda olmalıdır. Oysa, İnkilâp idaresinin uzun vâdeli bünye reformlarına girişmesi demek, memleket içinde geniş kütleleri ister istemez kendi aleyhine muhalefete sevketmek, hattâ bugün İnkilâp hareketini destekleyenlerin bir kısmının da bilâhare bu desteği esirgemeleri neticesini doğurmak olur. Bu demek değildir ki yüksek millî menfaatlerin gerektirdiği kararlar, acele mahiyetleri dolayısiyle, memnuniyetsizlik doğuracak bile olsa, İnkilâp Hükûmetince alınmamalıdır. Meselâ, hububat fiatlarının artırılmaması kararı bu tarzda bir karardır ve bu kararın alınmamasından başka bir çare gösterilemez. Buna mukabil, siyasî faaliyetler zaten yasak iken, yerlerine hiçbir şey koymadan ocak ve bucak teşkilâtını kaldırmak, bazı çevrelerde İnkilâp rejimi aleyhinde lüzumsuz yere doğurabileceği hoşnutsuzluk sebebiyle, alınmaması tercihe şayan olabilecek bir karardı. Herhâlükârda bir iktidar uzadıkça yıpranmasının da o nisbette artacağı kaidesi asla unutulmamalıdır.

FORUM, prensip olarak, zirai reforma da, ilk öğretim seferberliğine de taraftardır. Fakat, İnkilâp idaresinin ve binaenaleyh Milletin yüksek siyasî menfaatleri icabı, çok önemli siyasî tercihleri gerektirecek bu meselelerin geçici rejim tarafından karara bağlanmaması lüzumuna kaanidir.

C. H. P. karşısında rakip bir partinin kurulması için zaman bırakılması konusunda aynı mülâhazalar vârittir.

Bir parti kurmak demek, hemen istenince oluverecek bir iş değildir. Hürriyet Partisi denemesi bunun bâriz bir misâlidir. Bütün basının ve hattâ halk oyunun önemli bir kısmının sevgisine sahip olan Hürriyet Partisi, aşağı yukarı iki yıllık bir zaman zarfında yeter derecede gelişmek ve teşkilâtlanmak imkânına sahip olamamıştır. Partilerin ocak ve bucak teşkilâtının ilga edilmesi, hakikatte, yeni parti kurucularını köylere kadar inmek zahmetinden alakoyacak bir tedbir değildir. Aksine, ocak ve bucak teşkilâtının kaldırılması sonucunda, yeni partiler, köylerde devamlı surette kendi propagandalarını yapacak, hem köylünün, hem parti idaresinin itimadını haiz olabilecek ve sorumlulukduygusu içinde çalışabilecek vazifelilerden mahrum olacaktır. Ocak ve bucak teşkilâtının kaldırılması, hakikatte, yeni partiler karşısında, eskiden mevcut partilerin durumunu kuvvetlendiren bir tedbir olmuştur. Kaldı ki bir parti kurulsun demekle kurulamaz. Bir parti bazı siyasî, iktisadî ve içtimaî sebebler mevcutsa hakikî bir varlık hâlinde gelişebilir. Böyle bir partinin ne zaman ve ne kadar zamanda kurulacağını ise kimdiden kestirmek kabil değildir. Millî Birlik Komitesinin üyelerinin tamamen veya kısmen bir parti kurmaları da, yukarda zikrettiğimiz güçlüklerle karşılaşacak olduktan başka, tamamen partilerüstü kalması gereken İnkilâp idaresinin tarafsızlığını ve hattâ Ordunun siyasî partiler dışında olması gerektiği yolundaki geleneği zedeler; nitekim, Millî Birlik Komitesinin üyeleri, bu sıfatı muhafaza ettikçe, bu yola girmeyeceklerini ve hattâ "Millî Birlik" adının - bu mefhumun da gösterdiği veçhile - bir siyasî parti adı olarak kullanılmasına müsaade etmeyeceklerini pek yerinde olarak açıklamışlardır. Şu hâlde, Geçici İnkilâp idaresinden, C.H.P. karşısında ciddî bir rakibin teşekkülüne kadar iktidarda kalmasını istemek de, ondan iktidar devresini gayri muayyen bir zamana kadar uzatmasını talep etmek demek olur. Ayrıca, C.K.M.P.'nin C.H.P. ye karşı ciddî bir rakip olarak hızla gelişemeyeceğini söylemek için ortada ciddî bir sebep de yoktur. Herhâlde, C.H.P. karşısında - C.K.M.P. dışında - başka bir ciddî rakip teşekkülün kurulup gelişmesinin faydaları, böyle bir teşekkülün kurulup gelişmesini beklemenin mahzurlarını bastıramaz.

İnkilâp idaresine düşen şey, İnkilâbın ilk günlerinde kendisine çizdiği hedeften ayrılmamaktır. Ancak, bu hedeften ayrılmamak sayesindedir ki mümkün mertebe geniş ve her partiye mensup vatandaş kütlelerini ve her nevi iktisadî menfaat zümrelerini kendi arkasında görür ve böylelikle İnkilâbı ebediyyen bütün bir millete mal etmek imkânına kavuşur.

Onbeş Günün Notları

Ocak ve Bucak Teşkilâtının Lâğvı

Anayasa Komisyonunun taraftarlık ettiği anlaşılan bir kanun tasarısının Millî Birlik Komitesince kabulüyle, partilerin ocak ve bucak teşkilâtı kaldırılmış bulunmaktadır. Diğer taraftan, aynı kanun, kaza seviyesinden aşağıda başka her ne nam ve şekil altında olursa olsun parti teşkilâtının kurulmasını da yasak etmektedir.

Bu kanun, halk oyumuzda Devlet Başkanının ve C.H.P. Genel Başkanının bizzat katıldıkları faydalı bir tartışmanın açılmasına sebep teşkil etmiştir. C.H.P. Genel Başkanı, ocak ve bucak teşkilâtının siyasî mücadelenin sertleşmesinde bir rolü olduğunu kabul etmekle beraber, bu teşkilât kademelerinin vatandaşın siyasî terbiyesini arttırmaktaki müsbet payının, mevcut olabilecek mahzurlarını bastırdığını söylemiştir. Devlet Başkanı ise, ocak ve bucakların vatandaşları ikiye ayırdığı ve birlik havasını bozduğu kanaatindedir. Bununla beraber, Sayın Orgeneral Gürsel, bu hususta dogmatik bir görüş ileri sürmüş değildir ;ilerde şartlar gelişince ve siyasî seviyemiz yükseldikçe bu teşkilât kademelerinin açılmasında bir mahzur olmadığını söylemektedir. İstanbul Üniversitesi Rektörü ve Anaya-

sa Komisyonu Başkanı Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar ise, ocak ve bucak teşkilâtının ilgası meselesinin münakaşasına, yapılmaması tercihe şayan olabilecek bir lâtifeyle katılmış ve tartışmaya maalesef yeni unsurların ışığını getirememiştir.

Kanaatimizce, meseleyi ikiye ayırarak mütalâa etmek lâzımdır. Birinci mesele, ocak ve bucak teşkilâtının kaldırılmasının yerinde olup olmadığıdır. Bu meseleye yakından bağlı olan ikinci mesele ise, partilerin ilçe kademesinden aşağıda hiçbir suretle teşkilât kuramamaları meselesidir.

Halk oyumuz huzurunda gayet demokratik bir şekilde cereyan eden tartışmaya söz, demeç ve yazıyla katılanların üzerinde durmağı ihmal ettikleri önemli bir konu, ocak ve bucak kademelerinin parti teşkilâtı içersinde sahip oldukları bazı hukukî yetkiler sayesinde, mahdut bir baskı grupu teşkil etmeğe muvaffak olduklarıdır. Bu hukukî yetkiler, ilçe başkanlarını, idare kurullarını ve delegelerini seçen delegeleri intihap etmek ve milletvekili aday yoklamalarında başkanları marifetiyle temsil edilmektir. Bütün siyasî partilerimizin iç işleyişi yakından incelenirse, ocak başkanının, bir süre sonra, kendisini seçenlerden uzaklaştığı ve ilçe başkanının komuta ettiği bir zümrenin mensubu hâline geldiği görülür. Gerçi, çok kere servet, meslek itibarı ve parti için fedakârane çalışma gibi unsurlara dayanan ilçe başkanına aleyhtar ocaklar ve ocak başkanları da daima mevcut olmuştur. Fakat, hakikat şudur ki ilçe başkanları vazifede kaldıkları uzun süreler için, çok büyük hatalar işlemedikçe, ocak ve bucak başkanlarının çoğunluğunu kendi taraftarları arasından seçtirmeğe daima muvaffak olmuşlardır. Bu suretle, gerek ilçe kademesi için yapılan seçimlerde, gerek ilçe kademesinin il kademesine göndereceği delegelerin seçimlerinde ilçe başkanlarının giriştikleri muvazaa ve kombinezonlar, birçok hâllerde, temsil edilen partili kütlesinin tamamen yabancı kaldığı hareketler olmaktadır. Aday yoklamalarında ilçe başkanlarının riyaset ettikleri ocak ve bucak başkanlarından müteşekkil baskı grupları ise, parti içi aday seçiminde daha ziyade bölgecilik tesirlerinin güdülmesi gibi zararlı sonuçlara yol açmakta ve partiler, seçmen kütlesine memleketin en iyi seçilmiş aydın kişileri yerine parti içi kombinezonlarda mütehassıs mahallî şahısları göndermek durumunda kalmaktadırlar. Gerçi, mahallinde sevilen ve sayılan kimselerin parti listelerinde yer almasının faydaları da inkâr edilemez. Fakat, bir parti listesinin sadece mahallî adaylara ye onların aralarındaki kombinezonlara dayanması ve millî çaptaki şöhret veya kıymetlerin bu kombinezonlar karşısında hiçbir şansa mâlik olmamaları, millî iradenin temel arzularından biri olduğunda şüphe bulunmayan aydın ve millî çapta aday gösterilmesini de ziyadesiyle güçleştirmektedir. Aday yoklamalarında serbestîye titizlikle riayet eden C.H.P.'de, Ankara'da bazı seçimlerde C.H.P. Genel Başkanının yoklamalarda başta gelememesinin sebepleri tahlil edilirse, ad sildirmek gibi pek ince kombinezonlarla, sadece millî iradenin değil, parti kütlesinin iradesinin bile kolaylıkla tağşiş edilebileceği anlaşılır.

Her ne kadar, yukarda çizdiğimiz şema, daha ziyade, alt kademelerle üst kademeler arasındaki münasebet kanalları katılaşmış eski partiler için vârit olmaktadır. Yeni kurulan ve parti içi gruplaşmalar eskileşmemiş olan partilerde, ocak müessesesi ilçe başkanlarına karşı demokratik murakabeyi tesis edici ve aday yoklamalarında müsbet yolda istifayı işletebilen bir muvazene unsuru olabilmiştir. Fakat, partiler iktidar tecrübesinden sonra - veya hattâ sadece - eskileştikçe, ocak müessesesi bu vasfı gitgide kaybetmektedir. Buna rağmen dahi, idare üzerinde iktidar partisinin baskısını asıl icra eden unsur, ocak ve bucak başkanlarından ziyade, ilçe başkanları olmuştur. Binaenaleyh, asıl önlenmesi gereken nüfuz bunların nüfuzudur. Bunun önlenmesi ise, ilçe kademesini kaldırmakla gerçekleştirilemez. Yapılması gereken şey, ilçe kademesi üzerindeki geniş partili kütlesinin murakabesinin gerçekleşmesini sağlamaktır. Bunun için de, ocak ve bucakların bugünkü statüsünü değiştirmek lâzımdır.

Öte yandan, ocak ve bucak kademelerinin sırf parti içinde bir baskı grupu olduğunu sanmamak lâzımdır. Bu kademeler, tarım konularıyla ilgili meselelerde yapılacak ıslâhat hareketlerine karşı, arazi vergisinin arttırılması teşebbüsünde görüldüğü gibi, şiddetle mukavemet etmek temayülündedirler. Siyasî iktidarın bu tarz baskılara mukavemet etmesi, oy kaybetme ihtimalinden fazla olarak, yoklamada aday olamama tehlikesi karşısında hayli güçleşmektedir. Ocak ve bucakları parti içi hukukî yetkilerinden mahrum kılmak, bu alanlardaki baskıları da - tamamen kaldıramasa bile - hayli azaltabilir.

Şu hâlde, partilerin ocak ve bucak teşkilâtının yukarda bahis konusu olan hukukî yetkilerinden mahrum edilmesi yanlış bir hareket değildir.

Bununla beraber, bahse konu Geçici Kanunun olsun, gerekçesinin olsun tasviple karşılanmasına da imkân yoktur.

Eğer ocak ve bucak teşkilâtı kaldırılırken, köylerde ve nahiyelerde oturan partililerin, ilçe başkanının, idare kurulunun ve delegelerinin seçimlerine ve aday yoklamalarına - aidatlarını muntazaman vermiş olmak şartiyle - tek dereceli tarzda katılmalarını sağlayan bir sistem - ilk bakışta tasavvur edilebilecek amelî mahzurlarına rağmen - kurulmuş olsaydı, belli bir kütlenin iradesini tağşiş neticesini doğuran eski sistem yerine, çok daha demokratik üst kademe murakabesine partiliyi bilfiil iştirak ettiren bir yola gidilmiş olurdu. Halbuki, yeni kanun ilçe başkanlarının mahzurları yukarda sayılan hâkimiyetini büsbütün arttırmak sonucunu doğurabilir. Bundan başka, ilçe idare kurullarına, köy ve nahiyelerde üye kaydetmek, partililerin partiyle ilgili isteklerini üst kademeye ulaştırmak ve seçimlerde sandık başlarında parti temsilciliği yapmak gibi vazifelerle görevlendirilecek temsilciler tâyin etmek yetkisi de tanınmak gerekirdi. Bunun gibi, köy ve nahiyelerde oturan partili vatandaşların kendi partilerinin iç meselelerini ve memleket dâvalarını - parti programının ve icraatının - ışığı altında müzakere edebilmelerini ve kendi partilerini tenkit edebilmelerini ve nihayet, bu konulardaki düşüncelerini üst kademelere bildirebilmelerini sağlayacak parti kademelerinin kurulmasını da kabul etmek gerekirdi. Bu tarz lokallerin başka memleketlerde mevcut olmadığını söylemek realiteye aykırı olduğu gibi, her nev'i siyasî gruplaşmanın da köy ve nahiyelerde vatandaşları birbirinden ayırdığını ileri sürmek de hakikate uygun olmaz. Gerçekten, C.H.P. Genel Başkanının belirttiği gibi, sadece köy ve nahiyelerde değil, bütün vatan sathında vatandaşları ayıran şey, sâkit iktidarın partizan idaresi olmuş ve muhalefet partilerinin ocakları ve onların başkanları bu partizanlığa karşı milletin kale gibi mukavemet etmesini sağlayan yıkılmaz dayanaklar teşkil etmiştir. Yeni Anayasa partizan idare

ihtimallerini asgarî ölçüye indirecektir. Bu durumda köylerde ve nahiyelerde parti teşkilâtının mevcudiyeti, vatandaşları birbirinden ayırma mahzurunu geniş ölçüde haiz olmayacaktır. Öte yandan, siyasî ilim göstermektedir ki en mükemmel Anayasa teminatına rağmen, insanî sebepler, idare adamlarını, asgarî bir derecede olmakla beraber, yine de iktidardaki partiyi veya partileri tutmağa doğru itmektedir. Asgarî derecesinde bir idare tarafgirliğine karşı da bu kademeler çok kuvvetli munzam bir mukavemet ve intibah unsuru teşkil etmeğe devam edebilmelidirler. Nihayet, kanunla köy ve nahiyelerdeki parti kademelerini istediğimiz kadar kaldırmağa teşebbüs edelim, bu kademeleri içtimaî bir varlık olarak yoketmek yine de elimizde olmayacaktır. Böyle olunca, onlara, birer baskı grupu olmalarını önleyecek yetkileri vermeksizin, hukuken var olma imkânını tanımak daha doğru olsa gerektir.

Şunu da unutmamak lâzımdır ki köylümüzün siyasî terbiyesinin azlığını ileri sürerek ocak ve bucak teşkilâtını kaldırmak yerinde bir gerekçe değildir. Geçen tecrübeler, - Devlet Başkanımızın bir diğer vesileyle belirttiği gibi - köylümüzün ekseriyeti itibariyle okuma yazma bilmemesine rağmen, asırlık Devlet geleneklerine dayanan bir sağ duyuya sahip olduğunu göstermiştir. Ve şunu da gözden uzak tutmamak lâzımdır ki, demokrasi demek, her vatandaşın siyasî tartışmaya katılması demektir. Siyaseti sadece aydınların inhisarına almak demokrasi fikriyle bağdaştırılamıyacak bir görüştür. Siyasetin sadece aydınların inhisarında olması gerektiği düşüncesinde olduğumuzu köylümüze hissettirmek ise onu demokrasiden soğutmak demek olur. Demokrasi, sosyolojik mânasında, tartışma demektir. Tartışma yoluyla her insanın herşeyi anlıyabileceğine inanmak ve bunun zorluklarına katlanmak ise, demokrasinin temelidir ve bu temel tâ büyük Sokrates'e kadar dayanan çok derin bir temeldir.

Son olarak şunu da belirtelim ki, köylümüzün büyük çoğunluğuyla 27 Mayıs İnkılâbını desteklemesi, bu İnkılâbın ve binaenaleyh milletimizin yüksek menfaatleri icabıdır. İşte, bir de bu sebeple, köylümüzü bu memleketin dâvalarıyla uğraşmaktan yani kısacası - aslında haiz olduğu pek asîl mânasiyle - siyasetle uğraşmaktan men'edildiği intibaına terkedip hoşnutsuzluğa sevketmek, doğru bir yol değildir.

Geçici Kanunlar Müzakeresi

Millî Birlik Komitesi ve inkılâp hükûmeti son haftalarda bazı mühim geçici kanunları kabul ederek mer'iyete koymuşlardır. Bu kanunlar meyanında partilerin ocak - bucak teşkilâtını lâğveden kanun, hürriyet istikrazını vaz'eden kanun, faiz hadlerini değiştiren kanun vardır. Önümüzdeki günlerde mühim yeni kanunların kabul edileceği anlaşılıyor : Plânlama Dairesi kanunu bunlardan biridir.

İhtilâl şartları dolayısiyle, Millî Birlik Komitesinde bilûmum müzakerelerin ve bu arada geçici kanunların müzakerelerinin gizli cereyan etmesi tabiîdir. Hâlen bulunduğumuz şartlar altında başka türlü hareket edilmesine imkân görmüyoruz. İhtilâlin yürütülmesi ile ilgili cezaî ve benzeri konular ile ilgili kanunların evvelden neşri elbette ki mahzurlu olur. Fakat çıkarılan diğer mühim kanunların, mer'iyete konmadan ve kat'i şekillerini almadan evvel, tasarı halinde efkârı umumiyeye arzedilmesini ve kısa bir müddet için, bunların münakaşasına müsaade edilmesini de çok faydalı buluyoruz. Gizliliğin mahzurları böylece bir dereceye kadar giderilmiş olur. Aşağıda teklif ettiğimiz tarzda hareket etmek mümkündür : Tasarılar gerekçeleri ile birlikte kabine tarafından hazırlandıktan sonra, nihaî müzakereleri için Millî Birlik Komitesine sevkedilmeden önce, matbuatta ilân edilir ve ilân tarihi ile komitede nihaî müzakere tarihi arasında on, on beş günlük bir müddet verilir. Böylece, bu müddet zarfında mevzuubahis tasarı hakkında çeşitli düşüncelerin ifadesine imkân verilmiş olur. Gazete ve dergilerde ileri sürülecek fikirler ve mevzu etrafında cereyan edecek münakaşalar, Millî Birlik Komitesi âzaları bakımından, efkârı umumiyenin bir sondajını teşkil eder. Millî Birlik Komitesi âzaları bu şekilde, derpiş edilen kanun tasarısının sebebiyet verdiği çeşitli yorum ve düşüncelere muttali olurlar ve bu bilgiler muvacehesinde nihaî kararlarını daha salimen verebilirler. Kanun tasarılarının kısaca efkârı umumiyede münakaşa edilmesinin büyük faydalarına kaniyiz. Bu münakaşaların neticesinde Millî Birlik Komitesi için bazı rehberler ve tutunaklar ortaya çıkacaktır. Üstelik kanun tasarıları bir olup-bitti şeklinde memlekete kabul ettirilmemiş olacak, az çok bir süzgeçten geçtikten sonra kanuniyet kesbedecektir.

Ekonomide Bünyevi İntibak Zarureti

Yedi sekiz yıldır süren enflasyon dolayısiyle ekonomimizin birçok sahasında fazla kapasite yaratıldığı gibi, envestisman kararlarında, kuruluş yerlerinde ve sair teknik hususlardaki yanlışlardan dolayı, memleketimizde çok yüksek maliyetli bazı tesis ve fabrikalar da kurulmuş bulunmaktadır. Hatâların büyük ekseriyeti, piyasa mürakabesinden uzak bulunan ve doğrudan doğruya iktidarın emirlerini tatbik etmek zorunda olan âmme sektöründe vuku bulmuştur. Forum'un sütunlarında bazı vesilelerle bu mevzular üzerinde durarak çimento, şeker, elektrik istihsali gibi belli başlı sahalarda yapılmış olan hatâlara temas etmiştik. Envestisman kararları hususundaki hatâların âmme sektörüne münhasır kalmadığını da işaret etmek lâzımdır. Hususî sektörde dahi, enflâsyonun tesiri ile, normal şartlar altında yaşaması çok güç olan tesisler vücuda getirilmiştir. Enflâsyonun yarattığı sun'î refah havası ile yüksek görünen kârların câzibesi, hususî müteşebbisleri yanlışlara sevketmiştir. Böylece, tekstil kolunda normal istihlâkin fevkinde kapasiteli fabrikalar meydana getirilmiştir. Aynı hatâ inşaat malzemesi sahasında, meselâ tuğla sanayiinde müşahede edilmektedir.

Şu halde, gerek âmme sektörüne dahil birçok iktisadî üniteler için, gerek hususî sektöre dahil bazı iktisadî üniteler için, yeni şartlara intibak problemi mevzuubahistir. İntibak meselesi, herşeyden önce, dahilî talebin fevkindeki aşırı kapasitenin ortaya koyduğu bir meseledir. Mümkün olduğu hallerde, bu aşırı kapasiteyi ihracat gayeleri için kullanmak doğru olacaktır. Mensucat, şeker ve çimentoda bu sahada gayretler gösterilmektedir. Maliyetlerin tamamen alt- üstolmadığı mensucat sanayii, ihracat ihtimallerini en kuvvetli göründüğü sanayidir. Şeker ve çimentoda, maalesef bazı fabrikaların dahilî maliyeti dünya fiyatlarına nazaran çok yüksektir. Bununla beraber, kuruluş yerleri ve randımanları bakımından daha mü-

sait şartlarla çalışan çimento ve şeker fabrikalarımız mevcuttur. İstanbul'daki çimento fabrikaları ile eskiden kurulmuş olan şeker fabrikaları bu cümledendir. Bu gibi iktisadî üniteler ihracata doğru sevkedilerek, maliyetleri yüksek olan diğer üniteler ile dahilî piyasanın talebini karşılamak mümkün olabilir.

Bünyevî intibakın ikinci meselesi, maliyetlerin düşürülmesi gayreti olmalıdır. İstikrar iklimi buna müsait olacaktır. Müteşebbisler ve fabrika idarecileri enflâsyon yıllarında, işçi müstahsiliyeti ve maliyetler meseleleri ile ilgilenmeğe hiç ihtiyaç duymamışlardı. Her türlü imalât gittikçe yükselen fiyatlara satılabiliyordu. Halbuki satış güçleşince ve rekabet tesirini hissettirince, işler değişecektir. Uzun vadeli olarak, maliyetler üzerinde durulması, sanayiimiz ve bütün ekonomimiz için hayırlı olacaktır.

Bünyevî intibakın üçüncü meselesi, enflâsyon ikliminde kurulmuş olan bazı işletmelerin kapatılması zaruretidir. General Gürsel'in, İstanbul'da Ticaret ve Sanayi Odası mensuplarına yaptığı hitabede belirttiği gibi, ciddî olmıyan istihsal müesseseleri, millî ekonomimizin bünyesinde zehirli urlar haline gelmişlerdi. Kendi başarına hayatlarını idame edemezlerse, tasfiyeleri zaruridir. Soma'da termik santralin kapatıldığı malûmdur. Hususî sektörde de bu gibi vaziyetler peyderpey meydana çıkacaktır.

Bazı müesseselerin kapatılması zarureti bizi işsizlik dâvasına götürür. Ortaya çıkması muhtemel olan işsizliğin sebeplerinden biri, bu nev'iden zarurî tasfiyeler neticesinde hasıl olacak işsizliktir.

İşsizliğin diğer bir sebebi de, işlemeğe devam ettikleri halde, istihsal seviyesini talebe ayarlamak ve kısmak zorunda kalan istihsal ünitelerinden ileri gelebilir. Yukarıda işaret ettiğimiz gibi, aşırı kapasite dâvası bazı hallerde, bir müddet için, istihsali azaltmayı icabettirebilir. Bu problem karşısında bulunan müesseselerin işçi çıkarmak zaruretinde kalabilecekleri kabul edilmelidir.

Bu mülâhazalar muvacehesinde, hiç değilse intikal devresinde, sanayide ve başka iktisadî iş kollarında, zarurî intibak ve tasfiyelerden hasıl olacak bir işsizliği beklemek yerinde olacaktır. Bu durum karşısında iki şey yapmak lâzımdır :

1) İşsizliğin hacmini ve sahalarını kat'î olarak tespit edecek istatistikler toplamak. İş Kanununa tâbi olan iş yerleri için bunu yapmak güç olmıyacaktır. İşçi Sigortaları Kurumu ile İstatistik Umum Müdürlüğü elele vererek bu istatistikleri hazırlamalıdırlar ve hiç değilse ayda bir, işsizliğin hacminde ve istikametlerinde vukubulan değişmeler hakkında neşriyat yapmalıdırlar.

2) İşsizliğin mahiyeti ve şümulü hakkında kat'î bilgiler toplandıktan sonra, icabederse bir işsizlik sigortasının ihdası üzerinde, ciddî çalışmalar yapılmalıdır. İşsizlik sigortasının ihtiyarlık sigortası ile tevhid edilmesi mümkün olabilir. Ayrıca işveren ve işçiden, ufak nisbette olmak üzere munzam bir prim tahsil edilmesi düşünülebilir. Bunlar, sadece tasavvurlardan ibarettir. Durum kat'î olarak belli olunca, Çalışma Bakanlığının bu mevzuda daha teferruatlı çalışmalara başlıyacağını ümit ederiz.

Duraklama ve Hürriyet İstikrazı

İnkılâp idaresi, işbaşına geçtiği ilk günlerden itibaren, iktisadî gidişimize teşhis ve alınması gerekli tedbirleri tesbit etmek üzere kesif bir faaliyet göstermiştir. Teşhis hususunda varılan netice, ekonomimizin bir gerileme (recession) içinde bulunduğudur. Bu teşhis üzerinde hemen hemen bütün ilgililer ittifak halindedir. Ancak bu kadar umumî bir teşhis, gerekli tedbirlerin ne olduklarını tâyine kifayetli değildir. Gerçekten, bugün şikâyet edilmekte olan işsizliğin başlıca üç sebebi olabilir :

Birinci sebep, 4 Ağustos kararları ile başlayan ve son aylarda şiddetlenmiş olan para ve kredi tahditlerinin, bilhassa işletme sermayesi tedarikini güçleştirerek, istihsali kösteklemiş olmasıdır.

İkinci sebep, enflâsyonist gidişin durdurulması neticesi, ancak bu atmosferde yaşayabilen bazı işletmelerin, faaliyetlerini tatil etmiş olmalarıdır.

Nihayet son sebep, yatırımların millî tasarruf hacminin altına düşmüş, yani yekûn talebin yekûn arzdan daha az olmasıdır.

Fiiliyatta bu sebeplerin her üçü de bir arada bulunur, yalnız nisbî önemleri birbirinden farklı olur. Öyle zannediyoruz ki, hâlen, içinde bulunduğumuz iktisadî gerilemede, yukardaki üç sebebin hisselerinin ne oldukları araştırılıp, bir neticeye varılmamıştır.

Şimdi, Hükûmetimizin almış olduğu bazı tedbirleri yukardaki düşüncelerin ışığı altında değerlendirmeğe çalışalım : Bu tedbirler, ihracat ve sınaî faaliyetler için kredi plafonunun kaldırılması, faiz hadlerinin artırılması ve hürriyet istikrazı teşebbüsüdür.

İhracat ve sınaî faaliyetlerin kredi tahditlerinden kurtarılması, Hükûmetin, mevcut gerilemeyi, daha ziyade, para darlığına atfetmekte olduğunun delilidir. Halbuki, birçok kimseler, daha şimdiden bu tedbirin kifayetsiz olduğunu, sıkıntının kredi tedarikindeki güçlükten ziyade, satışların yavaşlamış olmasından doğduğunu öne sürmektedirler. Mamafih, bu tedbirin, yetersiz olsa bile, lüzumlu olduğunda şüphe yoktur.

Faiz hadlerinin yükseltilmesi, bir iktisadî gerileme devresinde esas itibariyle tezatlı bir tedbirdir. Ancak, memleketimizde, fiilî faiz hadleri zaten kanunî faiz hadlerinin üstünde bulunduğundan, Hükûmetin kanunî faiz hadlerini yükseltmiş olması, bu fiilî durumun tescili mahiyetinde telâkki edilebilir. Bu itibarla, bahis konusu tedbir, mevcut durumda hiç veya pek az bir değişiklik yapmış olacağından tezatlı bir hareket telâkki edilemez. Hattâ, kredi plafonlarının kaldırılmasiyle müterâfik olarak, faiz hadlerinin yükseltimesinin lüzumlu olduğu söylenebilir.

Hürriyet istikrazına gelince : Çıkarılan kanuna göre, bu istikrazın âzami miktarı 500 milyon lira olup üç ayrı istikraz mevzuu olabilecektir. Vâde 20 sene ve faiz haddi % 6 dır. Bu nispet bir sene vâdeli mevduata tatbik edilmesine karar verilmiş olan faiz nispetinin aynıdır. Ayrıca, Hürriyet İstikrazı tahvillerinin, bundan evvelkilerinden farklı olarak, istenildiği zaman Hazine tarafından paraya çevrilmesi garanti edilmemiştir. Bu durum karşısında, normal olarak, istikrazın başarılı olması şüphelidir. Ancak, içinde bulunduğumuz vatanperverâne atmosfer dolayısiyle halkımızın, tahvillere karşı normalin üstünde bir alâka göstermesi de mümkündür.

Kaldı ki, istikraz başarılı olsa bile, bugünkü iktisadî şartlar muvacehesinde, böyle bir harekete girişmenin lüzum ve faydası da münakaşa edilebilir. Gerçekten, bugün bir talep kifayetsizliğinden şikâyet edilmektedir. Bu istikraz, bu şikâyete bir çare teşkil etmemektedir. Çünkü istikrazla temin edi-

lecek netice, halkın elindeki bir kısım satınalma gücünün devlet eline nakledilmesinden ibaret olacaktır. Şüphesiz ki, Devletin bu paraları, fertlerden daha verimli yerlerde kullanması mümkündür. Ancak bu faraziyeyi kabul etsek bile, kısa vâdede, bu transfer muamelesinin ekonomimiz üzerinde herhangi bir tesiri olması bahis konusu olmayacaktır. Hattâ, ilk aylarda, yani halktan paranın toplanıp henüz tamamiyle sarfedilemediği devrede, harcamaların daralması ve mevcut krizin artması bile mümkündür. Bize öyle geliyor ki, Hürriyet İstikrazı, ekonomimiz hâlâ enflâsyon içinde olduğu faraziyesine ısrinat etmektedir. İstikraz fikrinin, inkılâp idaresinin daha ilk günlerinde, yani iktisadî durgunluğun henüz bir tehlike olarak kabul edilmemiş olduğu sıralarda, ortaya atılmış olması da bu zannımızı kuvvetlendirmektedir.

Bu vesileyle şu hususu tekrar ehemmiyetle belirtmek isteriz ki, halihazır iktisadî durumumuz etraflı bir şekilde tahlil ve tesbit edilmemiştir. Yapılmış olan çalışmalar birbirlerinden müstakil ve sathîdir. Halbuki bu hususta sağlam bir anlayışa varmadan salim bir iktisadî politika takip etmeye imkân yoktur.

Korporatif Meclis ve İktisat Şurası Teklifleri

Yeni Anayasanın hazırlandığı şu günlerde Anayasaya dahil edilecek yeni müesseseler arasında ortaya atılan tekliflerden ikisi, Korporatif Meclis ve İktisat Şûrasını ilgilendirmektedir.

İkinci Meclisin ihdasından esas itibariyle beklediğimiz şey, tek meclisin ve tek mecliste parti grubu hâkimiyetinin yaratabileceği totaliter temayüllere fren vazifesini görmek ve kanunların daha dikkatle hazırlanmasını mümkün kılmaktan ibarettir. Böylece, İkinci Meclisin ihdası neticesinde, çıkarılan kanunların ana hürriyetlere ve memleket realitelerine daha uygun olacağı, munzam mürakabe sayesinde idarenin düzeleceği ümit edilmektedir. Bu arada İkinci Meclisin, hükûmetin icraatını aksatmaması ve lüzumlu tedbirlerin tehirine sebep olmaması da gözönünde tutulması icabeden ehemmiyetli bir noktadır.

İkinci Meclisin korporatif bir Meclis şeklinde teşkil edilmesi yukarıdaki hedefi gerçekleştirir mi? Normal seçim yolu ile meydana gelecek ikinci bir Meclise nazaran korporatif bir Meclisin bu bakımdan bir üstünlüğü var mıdır? Bu sualleri müspet olarak cevaplandırmak için hiçbir sebep görmüyoruz. Şimdiye kadar diğer memleketlerde yapılmış olan korporatif meclis tecrübelerinin iyi neticeler verdiğini iddia etmek mümkün değildir. Portekiz, Faşist İtalya ve Mareşal Peten'in Fransa'sında ihdas edilmiş olan bu meclisler, mevcut iktisadî ve sosyal nizamı muhafaza eden teşekküller olmaktan ileri gitmemişlerdir. Şu halde çeşitli meslek ve müesseselerin temsilcilerinin bir araya getirilmesinden beklenen maksat ne olabilir? Bu gibi zümrelerin çeşitli mevzular hakkında kanaatlerini açıklamaları, normal yollardan daima mümkün olabileceğine göre, Korporatif Meclisten beklenen gaye bu olmasa gerek.

Bize kalırsa, Korporatif Meclisin tevlit edeceği mahzurlar yanında, faydaları yok gibidir. Böyle bir Meclis, menfaat zümrelerinin ve çeşitli tazyik gruplarının yer aldığı bir teşekkül olacaktır. Bu gruplar, İkinci Meclisi, hükûmetin icraatı üzerine bir baskı vasıtası olarak kullanmak temayülüne sapabileceklerdir. Zümrelerin birbirlerine tavizleri ve millî gelir üzerinde artan talepleri, enflâsyonist tehlikeler taşıyacak ve kesif bir yatırım gayreti zarurî tasarrufların tekevvününü güçleştirecektir.

İktisat Şûrasına gelince, bu teşekkülü de, merkezî bir Plânlama Dairesinin kurulması muvacehesinde, lüzumsuz bulmaktayız. Plânlama Dairesinde meydana gelecek ihtisas grupları, taallûk ettikleri sektörlerde, hususî teşebbüs, dernek ve sendikalar temsilcileri ile daima temas etmek imkân ve fırsatını bulacaklardır. Böylece, kısmî plânların yapılmasında, mezkûr teşekküllerin reylerine başvurulacak, düşüncelerinden istifade edilecektir. Bunlar bir araya getirildiğinde, Plân Umumî Heyetince müzakere edilerek, Parlâmentonun tasvibine sunulacaktır. Plân Umumî Heyeti, teşekkülü itibariyle meseleleri zümreler zaviyesinden değil, millî ekonomi açısından görmek mevkiindedir. Bu plânın muvaffakiyet şartlarından biridir.

Bu şartlar altında, müstakil bir İktisat Şûrasının üstelik Anayasa organı olarak kurulmasının, plânlama hususunda iki ayrı yetkili organ meydana getirmekten ve uzun ihtilâflara yol açmaktan başka bir neticesi olmıyacaktır. Plânın yapılması zaten uzun zaman isteyen ve efkârı umumiye tarafından benimsenmesi icabeden bir iştir. Plânın hazırlanması, müddetinin uzatılması ve hazırlık safhasında uzun ihtilâflara meydan verilmesi her bakımdan mahzurlu olacaktır.

Dış Yardım Telâkkisinde Değişme

Başta Devlet Başkanı General Gürsel'in demeçleri olmak şartiyle, yeni hükûmetin dış yardım mevzuundaki tutumunun şayanı memnuniyet olduğunu kaydetmek isteriz. Dış yardım, üzerinde dikkatle durulması icabeden, hâkim telâkkileri gözden geçirilmesi lâzım gelen, felsefesi yapılması gereken bir mevzudur.

Sabık iktidarın bu hususdaki tutumu herkeşçe malûm idi. Sabık hükûmet, mevkiinde kalabilmek ve rey toplıyabilmek için, çeşitli bölge ve vilâyetlerde gösterişli yatırımlar yapmak ihtiyacını hissediyordu. Bu yatırımların iktisadî zaruretlere dayanıp dayanmadığı, uzun vâdede rantabl olup olmadıkları haizi ehemmiyet değildi. Mühim olan ve matlup olan, iktidar başının, şuraya veya buraya giderek, halka ihsanlar dağıtması, gösterişli işlerin yapıldığını veya yapılacağını ilân etmesi ve tertip edilen törenler vesilesi ile Demokrat Partinin propagandasını yapabilmesi idi. Bütün gayretler bu uğurda seferber ediliyordu, bu arada dış yardım ve kredilerden aynı maksat uğrunda faydalanmak isteniyordu. Bu yüzden, dışarıdan verilen her yardım, mahiyeti ve şartları ne olursa olsun, kabul ediliyordu. Kabul edilmek şöyle dursun, eski iktidar erkânı, sağa sola koşarak, mütemadiyen kredi ve yardım talebinde bulunuyorlardı. Üstelik, ticarî borçlarımızın ödenmemesi suretiyle, dış âlemden 500 milyon dolara yakın bir yardım âdeta zor ile sağlanmıştı.

Bu yardımlar, mantıkî olan ve birbirini tutan bir programa göre sarfedilmediğinden, bunların ne şekilde ve ne zamanlarda ödenebileceği hususu kat'iyyen hatıra gelmiyordu. Çoğu zaman maksat, Türkiye'yi, haricî iktisadî münasebetlerinde bir muvazeneye vardırmak değil, görülmemiş kalkınmayı halka ispat edecek gösterişli yatırımlar yapmaktan ibaret kalıyordu.

Dış yardım böylece felsefesiz ve e-

sassız bir tarzda yürütülüyordu. Maalesef, Amerikan İktisadî Yardım Hey'eti, çeşitli sebepler dolayısiyle, bu gidişe mâni olamamıştı ve verilen her yeni yardımın heder olmasına seyirci kalınmıştı.

Forum'un sütunlarında, bu acıklı durum üzerinde birkaç defa durduk, yardıma bir gaye verilmesi ve ahenkleş-

Asıl Değişmesi Gereken

Fakir BAYKURT

Yakın tarihimiz içinde, büyük küçük, birtakım devrim ve düzenlemeler gördük. "En güzelinin "27 Mayıs" olduğunu kabul edelim. Ve umalım ki, 27 Mayıs, 1950 nin getirdikleriyle birlikte, ötedenberi sürüp gelen dertlerimizin daha sağlam ve daha köklü çarelerini getirsin.

Şimdiye kadar gördüğümüz devrimlerin, bize neler kazandırdığı, ilk günden yazılmağa başlanır, yirmi otuz yıl boyunca bir "Hamle edebiyatı", çekme sakız gibi uzatılır gider. Bunu yaparken, bir de devrimin neleri getiremediğine, neleri düzeltemediğine bakmalıyız. Köylünün; ve genel olarak çalışan insanın durumunda esaslı bir değişme oluyor mu? Geniş Anadolu insanının çilesi bitiyor mu; karabahtı ak oluyor mu?

Ankarada, patronu şimdi Yassıadada bulunan bir yapı ve imar şirketi vardır. Bu şirket, insanların sefilliğiyle alay eder gibi yüksek yapılar yapar, asfaltları söker, bulvarları kaldırır indirir. Şirketin büyük şantiyelerinden biri, bir arkadaşımın evine yakındır. Sık sık yolum düşer. Keresteler yığılmıştır. Kıtlık ve "yok"luk günlerinde demirler uzatılmış; sarı boyalı, yeşil boyalı toprak ve su makineleri, motorlar gölgeye alınmıştır. Gaz ve mazot bidonları, kocaman variller, kamyonlar, pikaplar, geniş bir alanı doldurmuştur. Bir köşede, selden kurtarılmış gibi, yırtıklar yamalar içinde bir de çadırcık vardır. Çadırda, altmışından hiç de aşağı göstermiyen ve her rastlayışımda tanıdığım bir Bayburt köylüsünü andıran, kırçıl sakallı, uzunca boylu, deve tüyü kalpaklı, ayakları kara lâstikli, yanık bakır yüzlü bir bekçi barınır. Bekçiyi her sefer, çadırın önüne çattığı üç taş arasına bir ateş yakmış, iki kiloluk "Ayvalık" zeytinyağı tenekesinde akşam için bir şeyler pişirirken görürüm. Elinde büyücek bir tahta kaşık vardır. Teneke, zivt gibi is içindedir. Selâmlaştığımız olur. Üstüme vazife değildir ama, ne pişirdiğini sorarım. "Yarma" der. "Yahu, yarmayı ben de çok severim; buralarda nerde satılır?" derim. "Satulup satulmaduğunu bilmem can! Biz bunu melmeketten getürdük." der. Memleket kimbilir neresi? Kafamdaki Bayburt köylüsü hayalini bozmamak için sormam.

Bir gün bu ihtiyarla oturup sigara içtik. Yağmur yağmıştı. Etraflar çamur içindeydi. Çadırda kuru toprağın üstünde, ancak insanlığın ilk zamanlarındaki ihtiyaçlarımıza yetecek kadar, hemen iki üç parça bir eşya vardı. Ufacık bir kandil. Kulpu kırık bir su testisi. O isli "Ayvalık" yağ tenekesi. İnce, yamalı, perişan bir şilte. Basma yüzlü bir yorgan. Kir içinde bir de yastık Bir karyolası, bir taburesi, masası yoktu.

"Çoluk çocuk var mı?"

"Helbet var.'

"Niye getirmezsin?"

"Apardumanı yapıp ney etmeden (!) getürmeyceğüm."

"Nerdeder şimdi?"

"Memlekette, Allaha havole ettik. Heç bilemem ki onlar şimdi hastedür, onlar şimdü sağdir, onlar aç, onlar çılbahtür; yoh heç haberümüz... Görmeyeli oldu bir onbir ay..."

İhtiyar bekçiyi 27 Mayıs günü akşemleyin de gördüm. Kulpu kırık testisi elinde; kara lâstiklerini, eski çoraplarını çıkarmış, kollarını sığamış, deve tüyü kalpağını ardına devirmiş, dudaklarını kıpırdatarak, kırçıl sakallarını titreterek abdest alıyordu. Hemen namaza duracaktı. O gün öğleden sonra Ankaralılar sokaklara taşmış, bayram etmiş; o ise şantiyeyi beklemişti. Nutuklardan, mitinglerden haberi yoktu. Grevi, boykotu bilmiyordu. Koca başkentin ortasında, perişan bir çadır hayatı yaşıyordu. Kıyıdaki köşedeki yapılarda, uzak yakın Anadolu köylerinden gelmiş işçiler, ustalar hep böyle, 27 Mayıs günü bile işi bırakamadılar. Ellerinde mala, sırtlarında harç teknesi, tuğla, taş, çalıştılar. Şehri bir an önce imar edip gitmek istiyen halleri vardı. Uzak köylerini sırf bunun için bırakıp gelmiş gibiydiler. İşleri "götüre" alıyorlardı. Onun için böyle koştura koştura çalışıyorlardı. Çevrenize siz de bir bakın, hâlâ bu anlattığım şartlar içinde, bir Ferhat sabır ve sessizliğiyle, tatil pazar demeden çalışıp durduklarını göreceksiniz. Öğle öğünlerini, yakındaki kazıkçı bakkaldan aldıkları helva ekmekle, zeytin ekmekle savarlar. Akşamları da "Ayvalık" yağ tenekelerinde "yarma" pişirirler, çokaşıp yerler. Çoğunlukla, yarmayı da "melmeketten" getirirler; göreceksiniz.

Ama sade bunlar mı? Ara sıra garajlara uğrayın. İstasyona inin. Üstü örtülü kamyonlarla, ucuz otobüslerle, üçüncü mevki tirenlerle, dolu dolu, yukarılardan gelip, salkım saçak aşağılara geçerler. Yüzlerinde haftalık sakal, gözlerinde bir Ardahan, Gölebert, Haçuvan rengi, başları poçulu, kimi poturlu, kimi ak donlu, gözlerini hayretle açmış, hemşeri hemşeri biribirlerine sokulmuş, geçip giderler. Adetâ, başka bir çağın ve başka bir coğrafya ülkesinin insanı gibidirler. İçlerinden biri sağ çalar. Biri ikisi gayda söyler. Ağlar gibi, inler gibi bir sesle Ezo gelini, Cemo'yu, Yeşil kurbağaları çağırırlar. Karıları kızları, anaları oğulları kalmıştı. Eşyaları, bagajları yoktur. Her şeyleri, asker usulü dürülmüş bir yorgancığın içindedir. Tirenden indikten sonra bu yorganı sırtlarına vurup pamuk tarlalarına, kömüre, kroma, imar'a dalarlar, kaybolup giderler. Ne zaman dönerler, nasıl dönerler; onlar dönene kadar yurtlarının yuvalarının hali ne olur; çoluk çocukları, orakları harmanları nere gider, hiç bilmeyiz.

Sekiz on yıl içinde, memur olarak; öğretmen, doktor, yargıç, subay, kaymakam olarak halimizden epeyce dert yandık. Aldığımız para yetmiyor dedik. Zamanlı zamansız nakiller oluyor dedik. Rahat çalışamıyoruz, partizan etkenler işimizi zorlaştırıyor dedik. Haklıydık belki! Fakat, şunu da düşünelim ki, hiçbirimizin hali, köylümüzün, işçimizin halinden hiçbir zaman daha berbat, daha perişan olmamıştır. Kaymakam Sabri'yi, kış ortasında Kolukısadan alıp Mardinin bir ilçesine attıkları zaman, yolluk diye bir etek parayı da peşin gönderdiler. Aydınlar, okuryazarlar gemilerini nasıl olsa yüzdürüyorlar. Beni Şavşattan merkeze aldıkları zaman, karım dahil, iki çocuğum dahil, bin yüz lira yolluk aldım. Yolluğum telle geldi. Hiçbir şekilde, Gölebertli gurbetçi Hamdi kadar sefil olmadan, kamyonda otobüste şoför mahalline oturarak, tirende ikinci mevkiye kurularak, kilimi keçemi taşıyarak kalkıp geldim. Her gittiğim yerde, tek göz de olsa, iyi kötü bir ev buldum. Sobam yandı, çorbam kaynadı. Pencerem, penceremde perdem oldu. Gün geldi, Bakanlık emrine düştüm, maaşım kesildi, ama 27 Mayısta düzeldi.

Ya bunların hali dostlar? Bunların hali ne zaman düzelecek? Çalışmaksa, onlar bizden, hepimizden daha çok çalışıyorlar, hepimizden daha çok yoruluyorlar. Şehrin imarı, pamuğun çapası, kömürün yeryüzüne çıkarılması, kromun vapura yüklenmesi çok gerekliyse, bunların bir insan yaşayışına kavuşması da gerekli değil midir? Erzurumdan, Bayburttan kalkıp Ankarada Aydında çalışan bir insan, çalıştığı ve çalışamadığı müddetçe, çoluk çocuğuyla, rahat bir yolculuğu, barınacak iki üç odalı bir evi, bir mutfağı, bir banyoyu, bir hafta tatilini, bir iki paydos saatini, bir tencere sıcak çorbayı, bir temiz yatağı haketmiş demektir. Onu, bunlardan mahrum bırakmak büyük haksızlık, büyük adaletsizliktir. Dünün, o kadar öğünme, o kadar "kalkınma" sı arasında asıl değişmesi gereken durumu bu idi. Bugün de budur. Elimizi kalbimize koyarak, açık kalple düşünelim: Böyle değil midir?..

tirilmesi lüzumunu hatırlattık. Bu düşüncelerin hiçbir fiilî neticesi olmadı.

Ağustos 1958 de alınan ve Türk ekonomisinin stabilizasyonu uğrunda kullanılması icabeden 240 milyon dolarlık yardım da, eski hükûmetin stabilizasyon programından inhiraf etmesi yüzünden, geniş ölçüde tesirsiz kaldı.

Bu itibarla, İnkılâp Hükûmetinin dış yardım mevzuunda yeni bir tutum ile ortaya çıkması memnuniyetle karşılanmalıdır. General Gürsel, İstanbul'da Ticaret ve Sanayi Odası mensuplarına yaptığı konuşmada şunları söylemiştir : «Biz, bize verilen parayı hesap edip, kitap edip, lüzumu varsa, ihtiyacımız varsa, faydalı ise almak kararındayız. Aman para bulduk diye çocuklar gibi bu avuçlara sarılacak değiliz.» Bu düşüncenin ilk tatbikatı da Amerika Birleşik Devletlerinin hibe etmeyi teklif ettiği munzam 50.000 ton buğdayın kabul edilmemesi olmuştur. Böylece bu hibe münasebetiyle navlun olarak ödenmesi icabeden mühim miktarda döviz tasarruf edilebilmiştir.

İktisadî yardımın, iktisadî kalkınma plânına göre ayarlanması zarureti bârizdir. Bu plânın hedeflerinden biri de, uzun vâdede haricî hesaplarımızda denkliğin temini olmalıdır. İktisadî plânın hazırlanmaya başlanacağı önümüzdeki günlerde, yardım mevzuunun Amerikalı dostlarımızla gözden geçirilmesi faydalı olacaktır.

İncelemeler

Bir Çöküşün Düşündürdükleri

Vedat Nedim TÖR

Demokrat Partinin on yıllık iktidarının birden çöküşü ibret dolu bir millî dramımızdır. 1950 yılının 14 Mayısında seçmen oylarının büyük çoğunluğu ile iş başına geçen ve 10 yıl süren mutlak bir saltanattan sonra, 28 Nisan 1960 sabahı Kemalist Üniversite profesörlerinin ve Kemalist memleket gençliğinin isyan bayrağını kaldırması ve 27 Mayıs 1960 da Kemalist ordumuzun dâvaya kahramanca ve efendice el koyması ile bir geceyarısı siyaset morguna kaldırılan bu iktidar kadavrası üzerinde elbetteki çeşitli bakımlardan birçok otopsi denemeleri yapılacak, bu muhteşem çöküşün sebepleri aranacaktır.

İlim düşmanlığı :

İlim düşmanlığı, Demokrat Parti iktidarının çöküş sebepleri arasında baş rolü oynamıştır.

İleri ve medenî anlamıyla, ilmin hayata tatbikinden başka birşey olmaması gereken «politika» bizde ötedenberi bir nev'i kurnazlık, oynaklık, hiyle, dalavere mânasına alınmış ve «politika», «politikacı» sözlerine bir güvensizlik, bir aşağılama kokusu sinmiştir. Halk ağzında «bırak şu politikacıyı», «bize de mi politika», «politika yapma canım» gibi sözler bir insanın mânevi itibarını küçültmek için kullanılagelmiştir.

Demokrat Parti iktidarının sâbık başvekili, politika anlamını bu iptidaîlikten kurtarmağa ve «ilim» i politikasının baştacı yapmağa çalışacağı yerde, ilim ve ihtisas adamlarına karşı duyduğu nefreti, kini çeşitli fırsatlarla perva-sızca açığa vurmuştur.

Eşine az rastlanan hâd bir «megalomani»'nin basıncı altında kendi şahsî otoritesine karşı koyabilecek her otoritenin amansız düşmanı olan sâbık Başvekilin en çok korktuğu otorite ilmin otoritesiydi. Çünkü ilmin aydınlık, matematik otoritesini öyle bir takım zekâ ve mantık manevraları, demagoji oyunlarıyla alt etmenin imkânsız olduğunu pekâlâ biliyordu. Onun içindir ki, yerli ve yabancı ilim ve ihtisas adamlarının verdikleri raporları daima gizlemeye çalıştı, kendi görüşlerine aykırı fikirler yürüten ilim ve ihtisas adamlarını daima yanından uzaklaştırdı. Ve yine onun içindir ki, iktidarının son sığınağı olarak Anayasaya rağmen kurmaktan çekinmediği o mahud «Tahkikat Komisyonu» na karşı ilmin İstanbul Üniversitesinden yükselen asîl veto'sunu duyunca da ilim düşmanlığı bir anda kudurup marazî ölçüler aldı :

Turgutlu nutkunda Üniversite profesörlerine ve öğrencilerine karşı savurduğu siyaset tarihinin en büyük ayıpları arasında yer alacak hezeyanlar yetmiyormuş gibi, Eskişehir'de yakalanmasından birkaç saat önce, rakı sofrasında, ilim adamlarımıza yine «kara cübbeli kuklalar» diye sövüp saymaktan çekinmedi.

Kafası bu kadar ham ve biçimsizleşmiş olan bir Devlet adamı, iktidara geçişinin daha ilk saatinden itibaren, hatadan hataya sürüklenmeye mahkûmdu. Patolojik bir musallat fikir halinde boyuna tekrarlayıp durduğu «görülmemiş kalkınma» tekerlenmesi, gerçekte milyarların hesapsız, kitapsız, bilgisiz, ihtisassız, bir mirasyedi hovardalığı ile harcanmasından başka bir mâna taşımadı. Bir memlekete gelişigüzel de olsa böyle milyarlık yatırımlar yapılırsa, birçok «eser»'lerin meydana geleceği gayet tabiîdir. Bunların arasında çok iyi, çok güzel, çok faydalı, çok lüzumlu olanları da şüphesiz vardır. Bu bedahati aklı başında olan kimse inkâra kalkışamaz. Mesele, müsbet olanın inkârı değil, menfî olanın tesbitidir. Menfî olan da, bizim gibi az gelişmiş memleketlerde en büyük düşmanın «israf» olduğunun anlaşılmamasıdır. Çünkü kaybedecek ne zamanımız, ne enerjimiz, ne de sermayemiz olduğuna göre, en az emek ve sermaye sarfiyle en kısa zamanda en doğruyu yapmak zorundayız. Bu zaruret altındadır ki, memleketimizde işbaşına geçecek her iktidarın işi, birinci sınıf yerli ve yabancı ilim, ihtisas ve teknik adamlarından mürekkep devamlı bir «Sivil genel kurmay hey'eti» kurmak ve ona esaslı etüdlere dayanan bir «ekonomik ve kültürel kalkınma plânı» hazırlatmak olacaktı.

Demokrat Parti iktidarı, işi ilk gününden böyle akıllıca tutsaydı, bu on yıl içinde memleketimiz tanınmıyacak bir çehre kazanacak, millî gelir, ziraî, sınaî istihsal ve dış ticaret hacimleri çok daha geniş ölçülerde artacak, insanımızın bilgi, kültür ve sosyal seviyesi, iyi vatandaşlık vasıfları çok daha yüksek seviyelere erişecek, kısaca çok daha verimli, çok daha iç açıcı, maddî mânevi kalkınma manzaralarıyla karşılaşacaktık. İşte, inkâr olunan bu büyük fırsatın bir daha geri dönmemek üzere kaçırılmış olmasıdır. Kaçırıldı, çünkü ilme, ihtisasa itibar edilmedi. Çünkü, yatırımlar, çokluk, plânlı programlı de-

ğil, keyfî, indî takdirlere, kaprislere göre yapıldı.

Plânsız, programsız, yani kontrolsüz yapılan yatırımlar ise aferist vurguncuların işine yarayan bereketli bir «komisyon kaynağı» olmaya mahkûmdu. Nitekim de öyle oldu :

Bir Devlet adamının «Her mahallede on milyoner»'in türediğini övünerek söyliyebilmesi için, modern devlet anlayışından ne kadar gâfil olması gesinde sosyal adalete dayanmayan morekir. Yoksa 20. ci yüzyılın 60. cı senesinde sosyal adâlete dayanmayan modern bir devletin tutunamıyacağını bilseydi, bu barbarca «zenginleşiniz» parolasını kalkınma siyasetine rehber yapmaktan utanır ve Devleti bir «Hacıağa kuluçka makinası»'na çevirmezdi.

Menderes, dinamik, hamleci vasıflarını ilmin uyarıcı pusulasından yoksun bıraktığı içindir ki, Devlet gemisini yatırım ummanında kayadan kayaya çarptırdı ve işte nihayet batırdı.

İnkılâpçı Türk milleti Kemalist millî kurtuluş hareketinin olduğu kadar, Kemalist millî kalkınmanın da mümessili olmak durumundadır. Bu kalkınma, yalnız Türkiye'nin değil, Asya ve Afrika'nın bütün az gelişmiş milletlerine örnek olacak bir mükemmellikte de olmak zorundadır.

İşte, 10 yıl gecikme ile bile olsa, bu tarihî vazifemizi şerefle başarmak, 27 Mayıs'da açılan yeni Kemalist çağda işbaşına geçecek iktidarlara düşüyor.

Demokrat iktidarın bu trajik çöküşünden böyle bir ibret mânası çıkarmak tek avuntumuz olacaktır. Milletlerin en büyük talihsizliği, felâketlerden ders almasını bilmemektir.

Kültür düşmanlığı :

Demokrat Parti iktidarının çöküş sebepleri arasında, «kültür düşmanlığı»'nın önemi büyük olmuştur.

İlim düşmanlığı ile kültür düşmanlığı zaten ikiz kardeştirler. İlme düşman olan bir zihniyetin kültür dostu olması imkânsızdır.

Demokrasiyi sadece bir «sayı üstünlüğü» sanan basit ve yalınkat anlayış için «aydın» insan, «kaliteli» insan, «yaratıcı» insan, kısaca «elit» solda sıfırdır, hesaba alınmağa değmez.

Devşirme kalabalıkların sun'î partizan iklimi, şuursuz naraları onu doyurmaya ve coşturmaya yeter.

«Bir tarafta 30 milyon, bir tarafta bir avuç çoluk çocuk!...»

İşte, onun idrak ölçüsü bu kadarcıktır. Onun için önemli olan yalnız «sayı»'dır. «Kalite»'nin, «seviye»'nin hiç değeri yoktur.

Bu sebeptendir ki, «Meclis» huzurunda tartışmalardan daima kaçınmış, basın toplantılarından, Üniversite çevrelerinden, aydın kişilerin sohbetinden hiç hoşlanmamıştır. Ve yine bu sebeptendir ki, anonim, şahsiyetsiz yığınların karşısında uluorta, disiplinsiz, tek taraflı konuşmayı, âmiyane monologlar söylemeyi daima tercih etmiştir.

Çoğunluğu, meşruiyyetin tek temeli saydığı için, tek kaygısı da «oy avcılığı» olmuştur. Yüzde yetmişi henüz okuma yazma bilmeyen bir memlekette ise, oy avcılığının tek vasıtası «demagoji» dir.

İşte, Demokrat Parti iktidarının kültür düşmanlığı, bütün varlığını demagojiye dayamış olmasından ileri gelir. Çünkü kültürlü insanlar karşısında «demagoji», «palavra» ve «parlak meydan hitabetleri» sökmez. Geniş halk yığınlarını demagojik telkinlerin uyuşturucu, sersemletici, aldatıcı tesirlerine elverişli bir ruh ve kafa seviyesinde tutabilmek için, onları her türlü ileri kültür nimetlerinden uzak bulundurmak gerekir. Bu sebeptendir ki, Demokrat Parti iktidarı, hiçbir müsbet kültür politikası gütmemiş ve bütün kültür tedbirleri çokluk menfî soydan olmuştur.

Meselâ, Halkevlerinin kapatılması gibi büyük bir «kültür ayıbı» hiç utanmadan işlenebilmiştir. Memleket gençliğinin kültür kalkınması için mükemmel bir manivela olan halkevleri, kütüphaneleri, tiyatroları, jimnastik salonları, müzeleri, çeşitli çalışma konularıyla barbarca yokedilmiştir. Sebep? Onları C.H.P. kurmuşmuş! Hiç akıllı insanlar bir pire için yorganı yakarlar mı? Akıllı insanlar yakmaz ama, demagoglar yakar.

Gençlik eğitim programları üzerinde araştırmalar yapmak üzere memleketimize gelen bir Amerikalı terbiyeci, Halkevlerinin kapatıldığını duyunca :

— «Bense size bu gibi müesseseler kurmanızı tavsiye edecektim. Siz kendi yarattıklarınızı kendi ellerinizle kapatmışsınız. Bana artık söz düşmez» deyip ters yüzü memleketine dönmüştü.

Yine meselâ, Demokrat Parti iktidarının «Köy enstitüleri» gibi az gelişmiş memleketlerde ümmilikle savaşın mükemmel bir vasıtası olarak dünya terbiyecilerinin de takdirlerini kazanan bir teşebbüsü, komünistlik töhmetiyle kapatması ve onların yerine şehir öğretmen okulları cinsinden gayeden uzak bir öğretim ve eğitim sisteminin yerleştirilmesi kültür düşmanlığının başka canlı bir örneğidir. Orduların içine bile bazen komünist hainler sızıyor. Bu yüzden hangi Batılı millet ordusunu lâğvetmeye kalkışıyor? Bu ne biçimsiz mantıktır? Köy enstitülerinde yetişen binlerce öğretmen evlâdımızı böyle ağır bir töhmet altında bırakmak hangi Devlet babanın insafına sığar?

Köylü çocuklarımızı uyanık, idealist, akıncı, enerjik, ellerini, kafasını kullanmasını bilen bilgili, becerikli, heyecanlı köylü öğretmenlere emanet etmek, hiç şüphesiz ki, oy avcılarının işine gelmezdi. Kızlı erkekli köy çocuklarını, köy gençlerini kara cahil softaların uyuşturucu telkinlerine terketmek demagokların menfaatlerine daha uygun bir siyasetti. Kur'an kurslarında Arap alfabesi öğreten yobazlar, devlet okullarında alfabe öğreten öğretmenlerden daha üstün bir içtimaî itibara mazhar oldular. Said-i Kürdî gibi vekiller, valiler, mebuslar tarafından eli eteği öpülen bir müsecced mürteci, Atatürk ve inkılâp düşmanı, yine oy avcılığı uğruna hususî otomobillerde köy köy, kasaba kasaba dolaştırılıp zehirlerini saçması devletçe organize edildi.

Arap harfleriyle milyonlarca basılan karınca duaları, rüya tabirnameleri, baş tecvit gibi bir alay «kara edebiyat» halka kültür kalkınması için sunulan başlıca kaynaklardı.

Milletin dinî terbiyesini hem cahil, hem de inkılâp düşmanı yobazların eline bıraktılar. Diyanet İşleri Reisliğine getirdikeri «zatı şerif» Kur'anın yeni harflerle yazılabileceğini, hattâ Türkçeye tercüme edilebileceğini bile kabul etmedi. Camilerde verilen vaazlar müslüman dininin ileri, insanî ve inkılâplarımızla hiçbir vakit çatışmayan aslî hüviyetine uygun olması için yapılan müsbet teklifler bir türlü tatbik sahasına konulmadı. Atatürk'ün Türk dilini, aynı zamanda din dili yapmak için attığı ilk müsbet adımı camiin içine de sirayet ettirecekleri yerde, ilk icraat olarak ezanın Türkçe okunmasını yine oy avcılığına kurban ettiler. Halkın anlamadığı bir dille, Allahının huzuruna çıkmasını ve camilerde cemiyetimizin muhtaç olduğu ileri, uyanık insanın yetişmesini önliyecek uyuşturucu, geriletici telkinlerin yapılmasını teşvik ettiler. Gerçek müslümanlığın küfür say-

dığı «irtica»'ı siyasetlerinin dayanağı yaptılar.

Radyo, film gibi insan zekâsının icad ettiği bu en mükemmel vasıtalardan geniş halk yığınlarının eğitimi için faydalanmayı ihmal ettiler. Halkın en aşağılık duygularına hitab eden kötü müzik, söz yayınları ve partizanca küfür edebiyatı ile radyolarımızı bir çalgılı gazino ve bir mahalle kahvesi derekesine düşürdüler. Memleketimiz halkın mânevi sağlığı için zararlı yayınların ve filmlerin açık pazarı haline geldi. Bu mânevi eroinlere karşı yapılan bunca ikazlara rağmen, devletçe hiçbir tedbir alınmadı. Bölge tiyatroları kanunu da bir türlü gün yüzünü göremedi. Sözün kısası, Demokrat Parti iktidarı müsbet, ileri, verimli bir kültür ve eğitim politikasından mahrumdu. Türk insanının ruh ve fikir kalkınması yolunda hemen hiçbir ciddî adım atmadı. O kadar ki, Ford fondasyonunun maddî, mânevi yardımı ile ve Türk mütehassıslarının da iştirakiyle hazırlanan o meşhur eğitim raporunu milletten bucak bucak gizlemek zorunda kaldılar.

Böyle kültür düşmanı, seviyesiz ve müretçi bir iktidarın çökmesi elbette ki mukadderdi.

Ahlâk düşmanlığı :

Demokrat Parti iktidarının çöküş sebepleri arasında çok derin tesirli olanlardan biri de ahlâk düşmanlığıdır.

Hep biliriz ki ,ahlâk, cemiyet düzeninin çimentosudur. Kanunlardan daha güçlü, daha etkili bir ruh disiplininin kaynağıdır. İnsanlararası münasebetlerin en sağlam, en güvenilir garantisidir.

Onun içindir ki, Devletin en büyük ödevi, gerek kendi otoritesini, gerekse toplum içindeki karşılıklı güveni ve dengeyi koruyabilmek için ahlâk ölçülerinin üzerine titremektir.

Bir memleketin ahlâk ölçüleri bozuldu mu, cemiyet tam mânasıyla şirazesinden çıkar. Artık kimse kimseye inanmaz olur. Herkes birbirini aldatmaya çalışır. Sözün, and'ın, vefanın, namusun, haysiyetin, şerefin gradosu düşe düşe bir alay kupkuru lâf kalabalığından başka birşey ifade etmezler. Gammazlık, riya, hiyle, huda, tabasbus, yalan, dalavere, rüşvet, fuhuş, ihtikâr, kısaca, bir cemiyeti soysuzlaştıran, çökerten bütün mikroplar çiçeklenmek için en elverişli tarlayı bulurlar. Ve o vakit ahlâk icapları ile hayat gerçekleri çatışmaya başlarlar ve birbirlerini tutmaz olurlar. Ana babaların, öğretmenlerin iyi, güzel, doğru yolunda yaptıkları telkinler, çocukların, gençlerin her gün karşılaştıkları kötü örnekler tarafından boyuna yalanlanırlar. Herkes kendi çıkarına düşer, vicdanlar susar, idealizm, feragat, fedakârlık, sevgi, inan, çalışkanlık gibi bir milletin başlıca ruh dinamoları işlemez olur.

İşte, Demokrat Parti iktidarının on yıllık tutumu, milletimizin ahlâk temellerini biçen sürekli bir yaylım ateşti. Ferdî ve içtimaî ahlâk düzenine karşı yapılan suikastler saymakla tükenmez. İktidar suçluları için devlet savcılığınca hazırlanacak iddianameler bize pek yakında bunun çok hazin, çok zengin örneklerini vereceklerdir. Biz burada sadece birkaç tipik misalle yetinelim :

İlkönce, kalkınca siyasetlerine temel yaptıkları enflâsyoncu tutum, millî gelirin dağılışını öylesine bozdu ve sosyal düzeni öylesine altüst etti ki, bunun doğurduğu ahlâkî yıkıntılar korkunç olmuştur.

Geçim zorluğu denilen âfet, memurun, esnafın, işçinin, küçük çiftçinin, bütün dar ve orta gelirli yığınların ahlâk özlerini boyuna kemirip durmuş ve birçok ferd, aile ve toplum dramlarına yol açmıştır. Sefaletle sefahat, varlıkla yokluk arasındaki uçurumların gittikçe derinleşmesi, milletimizin maddî olduğu kadar akıl ve ruh sağlığını da sarsmış ve neticede gazetelerde her gün binbir tecellisine şahit olduğumuz suçlar, sapıklıklar, cinayetler cemiyetimizin huzursuzluğunu ve acılarını arttırmıştır.

Bu durum, memur ahlâkını da zivanadan çıkarmış, rüşvet, ihtilâs, suiistimal vak'aları hükûmet işletmelerinin tabiî âdâbından sayılmaya başlanmıştır.

Bizzat iktidar başkanı «parayla satın alamıyacak kimse yoktur» şiarıyla hareket ederek, keyfî, marazî, megaloman kaprislerine, buyruklarına ram olacak bir Meclise, bir Basına, bir Üniversiteye, hattâ son zamanlarda bir Orduya da sahip olabilmek için para, kredi, kâr, komisyon, ev, apartman, arsa, karı, eğlence, seyyahat, hisse senedi, döviz permisi, ithal lisansı gibi çeşit çeşit ahlâk kezzaplarından bol bol faydalanmıştır.

Her köşede kurulan «Vatan cepheleri», radyolarda okunan istifa ve iltihak haberleri de, zor, tehdit, para, menfaat yollarıyla milletin siyasî ahlâkını geniş ölçüde bozma manevralarıydı.

Ve 6-7 Eylül faciası, milletimizin itibarını dünya ölçüsünde yaralayan iğrenç, çapulculuk, yağma ve vandalizm sahneleri Demokrat Parti iktidarının suratına oyulan korkunç bir ahlâk çıbanı olarak kalacaktır.

Ahlâk anlayışı bu kadar çürük, bu kadar sakat olan bir iktidar, şimdi bir bir gün ışığına çıkan ve daha da çıkacak olan rezilâne manzaralarıyla ahlâkî sefaletin en şenî örneklerini vermiştir.

Bu iktidarın bir de üstelik «dindar» bir iktidar olduğunu oy avcılığı için boyuna propaganda etmeye kalkışması «küfür»'ün tâ kendisidir. Gerçek dinin tek hikmeti ve tek hedefi ahlâktır. Bu kadar ahlâk dışı ve ahlâk düşmanı bir rejimi Tanrının da çarpması mukadderdi.

Gençliğin ve ordunun isyanında, milletin yıllarca zedelenen ahlâkî asaletinin de bir şahanışı vardır.

FORUM

Onbeş Günlük Tarafsız Siyaset, İktisat, Kültür Dergisi

Abone Şartları :

1 yıllık (24 sayı) 22 TL. Altı aylık (12 sayı) 11 TL.
Avrupa için yıllık (uçak) 54 TL.
A.B.D. için yıllık (uçak) 90 TL.
Yabancı memleketler için (âdi) iki mislidir.

İlân Şartları:

Arka kapak (tam sahife) . . .	600 TL.
Arka kapak (iç tam sahife) . .	500 TL.
Diğer sahifeler (santimi)	8 TL.
Üniversite Talebelerine yıllık .	18 TL.

Abone bedelinin şu adreslerden biri vasıtasiyle gönderilmesi kâfidir.

FORUM Dergisi, P.K. 131 — Ankara ★ T.C. Ziraat Bankası, Merkez Müdürlüğü, Hesap No. 328 - 5858 — Ankara ★ T. İş Bankası, Yenişehir Şubesi, Hesap No. 533 - Ankara ★ T. Ticaret Bankası, Cebeci Şubesi, Hesap No. 420 — Ankara

TÜSTAV

Kamu Gelirleri
I
Kısa Vadeli Problemler

Hüsnü KIZILYALLI

Bakanlar Kurulunun 21/6/1960 günü yayınlanan kararlarına göre, malî durumumuzun ıslâhı için yeni vergi ihdas edilmeyecek ve hazine ihtiyacı hürriyet istikrazı ile karşılanacaktır.

Bugün maliyemiz biri kısa vâdeli, diğeri de uzun vâdeli olmak üzere iki problemle karşı karşıyadır. Hazinede kamu hizmetlerinin yürütülebilmesi için gerekli câri masrafları karşılıyacak para bulunmadığı gibi, kısa vâdeli büyük tutarda borç mevcuttur. Bu açığı (1) vatandaşların gönüllerinden kopan yardımlar, (2) bütçe giderlerinde tasarruf, (3) hürriyet istikrazı ile kapatma temayülü belirmiştir. Bunlardan birincisinin yurtta dayanışma, fedakârlık ve iyiniyet havası estirmesi dolayısıyla psikolojik etkileri olacağı ve devlet hak ve alacaklarının alabildiğine gasbedilmesi itiyadını önleyeceği tahmin edilir. Bütçede tasarrufa riayet ise şarttır; fakir bir ülkede israfa yer yoktur. Hazine ihtiyacının kısa vâdede bu yollarla karşılanması mümkündür, yalnız daha müessir başka yollar da vardır. Uzun vâdeli güvenilecek tek kaynak ise vergilerdir. Bugünkü haliyle vergiler değil girişilecek büyük kalkınmayı destekliyecek - Türkiye'de yatırımların millî gelire nispeti dünya ölçüsünde en düşük nispetler arasındadır - yatırımları eski yıllara nazaran azaltılmış, 1960 bütçesinin giderlerini dahi karşılayacak durumda değildir. Nitekim bütçenin denkleşebilmesi için giderlerse 500 milyon TL. tutarında tasarruf yapılması gerekmiştir.

A — KISA VÂDELİ ÇARELER :

1 — Gelir ve kurumlar vergilerinin ilgili olduğu kazançların doğdukları yıl içinde ödenmesinin sağlanması :

Gelir Vergisi Kanununun 95 inci maddesine göre vergilendirme dönemi geçmiş takvim yılı olduğundan, tam mükellefiyette vergi bir yıl sonra ödenmektedir. Bu şeklin mahzurları çoktur. Bir kere hizmet erbabı gibi ekonomik gücü zayıf tabaka vergisini zamanında ödediği halde, malî gücü yüksek tüccar ve sanayici ona nazaran 21 aya varan bir mehilden istifade etmektedir. Bu durumun adaletle ilişiği yoktur. Kurumlar vergisi için de mehil mevcuttur. Hele kurumlardan elde edilen menkul sermaye iratlarının şahsî beyannamelere intikaliyle vergilerinin ödenmesi 33 ayda tamamlanmaktadır. Diğer yandan taksit zamanı ödeme güçlüğü içine düşen mükellefler vergilerini zamanında veya hiç ödememektedirler. Kazancın elde edildiği anda likidite durumu da müsait olacağından vergisinin ödenmesi de kolay olur. Bu suretle vergi, konjonktürü çok yakın olarak takip etmiş olur. Gelir vergisinin en önemli hassası ekonomide oynadığı otomatik düzenleyici rolüdür. Yükselen konjonktürün enflâsyona gidişini ilk durduracak fren gelir vergisidir. Bu vergi bizdeki gibi gelirleri çok geç olarak takip edebiliyorsa otomatik stabilizatör vasfı kalkar; bilâkis depresyon sırasında enflâsyon devresinin vergisini istiyen sıkıcı ve konjonktüre menfî yönden etki yapan bir faktör halini alır. Şu andaki hazine ihtiyacını karşılamak bakımından modern vergi hukukuna tamamen uygun bu tedbir 500 milyon lirayı aşan varidat sağlayabilir.

Beyannameli mükelleflerin yıllık gelir vergilerini gelirin doğduğu içinde peşinen ödemeleri Batı ülkelerinde, bu arada Belçika'da uygulanmaktadır. Mükelleflerin bir yıl önceki vergi tutarını esas alarak hesaplıyacakları gelir vergisini 4 taksit halinde maliyeye yatırmaları ve beyanname verme zamanında kesin hesabın yapılması yoluyla mekanizma kolaylıkla işliyebilir. Batısa kesin olarak tahakkuk eden vergiden noksan olarak yapılan peşin ödemeler için faiz dahi uygulanmaktadır.

En nihayet yapılacak Hürriyet istikrazına tüccar ve sanayicilerin ekonomik icaplar dolayısıyla lâyıkıyla iştirak etmeyecekleri tahmin olunur. Bilindiği üzere ülkemizde kâr nispet ve imkânları çok yüksektir. Dolambaçlı yollardan bankalara % 20, tefecilere % 50 - 100 nispetinde faiz ödeyerek temin ettikleri kredilerle büyük kârlar temin eden tüccar ve sanayicinin % 5 - 6 faizli tahvillere rağbet göstereceğini zannetmek güçtür.

2 — Servet Vergisi Konulması :

Bizde ilk servet vergisi diye tanımlanan Varlık vergisinin bıraktığı ün kötü olmuştur. Varlık vergisinin matrahı, nisbeti, mevzuu ve mükellefi kesin olarak belli edilmemiş bulunduğundan bunu ilmî bir vergi olarak kabûle imkân yoktur. Modern bir servet vergisini Varlık vergisi şeklinse görmek peşin hüküm vermekten başka birşey değildir.

Bir servet vergisi ihdasının ekonomik ve malî sebeplerini görmeden önce politik sebepleri açıklıyalım. Bu sebepler vergi sistemimizin ıslahına dair değişiklikler için de aynen varittir. Bilindiği üzere vergi konusu geniş bir mükellef kitlesini yani seçmeni ilgilendirmektedir. Aynı mahiyetteki lâiklik ve orman konularında efkârumumiyenin ve siyasî partilerin tutum ve görüşlerini hiç olmazsa açıklanabildiği halde, vergi meselesi aleniyete dahi kavuşamamış ve siyasî partilerce adı dahi anılmamış bulunmaktadır. Türk vergiciliği realite ve ilim açısından incelendiği zaman tenkid edilen diğer müesseseler yanında hiç de iyi bir durumda görünmemektedir. Bu gerçeğe rağmen oy endişesi onu tabu haline getirmiştir. Geçici olduğu belirtilerek ileri sürülebilecek karşıt görüşler ne olursa olsun bu millî konuyu ancak Millî Birlik Komitesi Hükûmetinin halledebileceğine inanıyoruz. Verimli ve âdil vergi sistemi bugün kurulamazsa bu ideale daha uzun yıllar erişmemize imkân yoktur. Vergi politikası uzun vâdeli bir iş ise de şiddetle mevcut olan adâletsizliğin izalesini geleceğe bırakmak doğru değildir.

Servet vergisinin veya bunun yerini tutacak elde edilmiş aşırı kazançlar vergisinin gayesi, şimdiye kadar takip edilen politika icabı büyük servetler elde eden, fakat iktidarı ile mütenasip müterakki vergiyi ödememek imkânını bulan kişileri vazifelerine dâvet etmektir. Türkiye'deki enflâsyonun en mühim sebeplerinden biri büyük kazançların lâyıkiyle vergilenmemiş olmasıdır. Bilindiği gibi tarım kazançları vergi dışı bırakılmış, büyük kazançlar ise vergiden kaçmanın yolunu bulmuştur. Bu adâletsizliği ve enflâsyonist baskıyı, deflâsyonist tesirleri olan servet vergisi ile gidermek mümkündür. Büyük servetler üzerinden alınacak servet vergisinin malî, sosyal ve iktisadî bir

tedbir olarak, Batı demokrasilerinde olduğu gibi düşük nisbetli olarak devamı yerindedir.

Düşük nisbetli bir servet vergisi yabancı sermaye üzerinde menfi tesirler yaratmaz. Nitekim büyük kazançların fiilen ödedikleri vergi çok hafif olmasına rağmen yabancı sermaye Türkiye'ye rağbet etmemiştir. Yabancı sermayenin ilk olarak aradığı şartlar, siyasî ve ekonomik istikrar ve emniyet ile tediye muvazenesinin iyi durumda olmasıdır. İç ve dış ekonomide istikrarı sağlayan en önemli faktör ise sağlam bir vergi sistemidir.

3 — İstikraz :

Yapılacak istikrazın halen vergi dışı olan tarım sektörünün tasarruflarını celbetme bakımından faydası açıktır. Esasen iç kamu borçları, dış borçların aksine gelecek nesillere bir yük olmamaktadır. Fakat vergi sisteminde ıslahat yapılmadığı takdirde istikrazların sonucu, faizlerin mükelleflerden kapital sahiplerine transferi suretiyle antisosyal olacaktır. -İstatistikler göstermiştir ki, ABD nde bile tahvil gelirlerinden dar gelirlilerin hissesi çok azdır. Bizde bu hissenin daha da az olduğu tahmin edilir. Diğer yandan Türkiye'de vergi yükü esas olarak dar gelirlilerin üzerindedir.-

İstikraz ve vergi gelirlerinin karşılaştırılması sonucu, istikraz aleyhine şu mahzurlar ortaya çıkar. Tam istihdam halinde devlet harcamalarının istikrazla finansmanı enflâsyon doğurur. - Az gelişmiş ülkelerde mal arzı gayri elâstiki olduğundan fizikî istihsali kısa vâdede arttırmaya imkân yoktur. Bu yüzden gelişmiş ülkelerde tam istihdam halinde görülen mahzurlar bu memleketlerde her an mevcuttur. - Kamu istikrazı yoluyla devletin kazandığı satınalma gücü ferdî istihlâkin kısılması sonucunda elde edilmemektedir. Tahvil satın alan fertler kendilerini zenginleşmiş hissedecekler ve harcamalarını azaltmıyacaklar, bilâkis arttıracaklardır. Lerner'e göre kamu borçlarındaki artış deflâsyonist bir tesir husule getirir ve fakat borcun mevcudiyeti enflâsyonisttir. Tahvil fiatını destekleme politikası sonucu, bir taraftan devlet istikraz fonlarını sarfederken, diğer yandan tahvil sahipleri de senetleri satarak ayrıca sarfiyatta bulunacaklardır. İşe bankalar da karışınca «loans makes deposits» mekanizmasiyle krediler ve para haemi daha da artacaktır.

Vergilerin ilk ândaki deflâsyonist tesirleri bâki kaldığı halde, âmme borcunda enflâsyonist tesir hâkim olmaktadır. Lerner'e göre tahvil faizlerinin ödenmesi dahi enflâsyonist tesir yaratmaktadır.

Büyük miktardaki kamu borcu, aşağıdaki sebep ve bütçeye yapacağı malî tazyik yüzünden, enflâsyonla mücadelede elzem yüksek faiz haddi ile kabili telif değildir. Tahvil fiatını destekleme politikası sonucu halk ve bankalar tahvillerini kolayca paraya çevirirler, likidite sıkıntısı çekilmez, istihlâk ve yatırım harcamaları bu yolla finanse edilmiş olur.

Ayrıca yeni istikrazın faiz giderlerinin ödenmesi için vergileri arttırmak gerekecektir.

İstikraz devlet finansman kaynaklarının ikinci derecede önemlisidir. Bazı şartların tahakkuku halinde kaçınılmaz ve faydalıdır. Bir ülkede vergi sistemi kâfi derecede şümullü ve âdil olmadıkça istikrazla finansman zararlı ve geçici olmaktan ileriye geçmeyen bir çaredir. Hele tahviller ve faizleri her türlü vergi ve resimden müstesna ise mahzurlar daha da artmaktadır.

Türkiyenin Ana Sorunları

Ceyhun Atıf KANSU

Geniş bir imparatorluğu parça parça yitirmeye başladığındanberi, Türkiye, batılı bir memleket olmak istiyor. Bu yolda Tanzimat, Birinci ve İkinci Meşrutiyet gibi halka malolmamış yetersiz kavuşaklara eriştikten sonra, Ulusal Kurtuluş savaşı ile, imparatorluğun artıklarını da temizleyerek, bağımsız bir halk devleti haline geldi. Batılı bir memleket olmanın - Devlet yönetiminde aklın ve hukukun üstünlüğü, ulusal ekonominin yaratılması, halk topluluklarının lâyık bir öğretim ve eğitimden geçirilmesi gibi - ana koşullarını Atatürk devrimleriyle gerçekleştirmeye çalıştı. 1946 sularında Türkiye, Genç Türkiye Cumhuriyetinin amacı ve Atatürk devrimlerinin ülküsü olan demokrasi ilkelerini, çok partili bir toplum yaşayışına girerek uygulamak istedi. 1946 dan bu yana, Türkiye'nin ana sorunlarından biri, Demokrasi yolu ile bir hukuk devletinin kurulması sorunudur. Bu sorun, o zaman, doğrudan doğruya halktan gelmiş bir sorun - değildir. İkinci Dünya Savaşı sonunda Türkiye'nin aydın önderleri yönünden ortaya atılmıştır. Bu sorunu, 1919 - 1922 Anadolu savaşlarının ülküsü besliyordu. 23 Nisan 1920 de toplanan Büyük Millet Meclisinin temel ilkesi Egemenlik Ulusundur, ilkesi idi. Bir hukuk devletinin kurularak, Türk halkının Demokrasi yaşayışı içinde, oylariyle kendi siyasal alınyazısını belirtmek ilkesi, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş gerekçelerinden biri idi. İnsan hak ve özgürlüğünün bir kez daha, bütün dünya ulusları önünde açıklanmasiyle Türkiye, içten bağlandığı demokrasi düzenini 1946 yıllarında gerçekleştirmeyi deniyordu. Demokrasi yöntemini gerçekleştirme olayı, belirtelim ki, halkın kendi içinden gelme zorlu bir istekle ortaya çıkmamış, Atatürk devrimlerine inanmış aydın önderlerce, Türkiye Cumhuriyetinin yeni bir devrimi, yeni bir yol başı, bir «Tanzimatı Hayriye» gibi, halk adına açıklanmıştır.

Bu nokta çok önemlidir. Demokrasi düzeninde siyasal savaşa giren yeni önderler açılmış bir yol üzerinde rahatça yürümüşler, uzun yıllardır tek parti yönetimini havasızlık sayan halk topluluklarının bilinçsiz sevgisini kazanmışlar, açıkçası, ne yeni önderler, ne de halk, savaşmadan, demokrasi uğruna önceden bir takım savaşlar vermeden, Atatürk devrimlerinden gelme aydın yöneticilerin yarattığı demokrasi ortamına gelip yerleşmişlerdir. Hukuk devleti düşüncesinin, demokrasi ilkelerinin önceden yeşermediği ve bir deyimle, birdenbire ortaya çıkan bu demokrasi ortamı, anlamı halkın ilikilerine işlemeden gerçekleşmiş oluyordu. Birçok sıkıntılarımız, demokrasi yolunda toplumda yükselen o ateş ve bu düzenin birdenbire, soysuzlaşmasının nedenleri, Demokrasi ilkelerinin ve töresinin halka malolmamasında aranmalıdır. Burada, soylu halkımızı suçlu bulmak mümkün değil. Aydın önderlerce açılmış bu geçitte, Demokrasinin deney çağında ilk yapılacak iş yapılmamış, Anayasa, Hukuk Devleti düşüncesi, insan hak ve özgürlüğüne saygı gibi demokrasiyi ayakta tutacak ilkeler halkın töresine sindirilmemiş, bir demokrasi içinde nasıl yaşanacağını gösteren örnekler kısır kalmıştır. Denebilir ki,

TÜSTAV

tersine, en başta, Anayasa, hukuk devleti düşüncesi, insan hak ve özgürlükleri çiğnenmiş, Demokrasi yolun başında, sömürücü bir bölüğün oy devleti haline getirilmiştir. Şanlı Türk Ordusunun, Demokrasi arabasını tehlikeli bir dönemeçten çevirdiği şu sırada, işte Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri, yaşadığımız acı yılların ve derslerin içinden çıkmaktadır. Son Büyük Millet Meclisi konuşmalarında bu sorun, deyimini şu sözde bulmuştur : «Ulus Anayasasını koruyacaktır». Gençliğin ateşli savaşını bir yana bırakalım. Bu sözü «Ulus Anayasasını koruyacak hale getirilmelidir» diye değiştirebiliriz. Anayasanın ruhu bütün bir ulusun bilincine sinmedikçe, Anayasa bir insanı yaşatan hava gibi öyle gerekli, öyle vazgeçilmez bir yaşama öğesi haline gelmedikçe, kısacası, Anayasa, Hukuk devleti ilkeleri, teker teker bütün insan hak ve özgürlükleri, köy kahveleri ve köy odalarında, tarla kıyılarında, ağaç altlarında hava gibi koklanılmadıkça, gerçek hukuk devleti ilkeleri bir avuç aydın önderin iyi niyeti, ülküsü halinde kalır. Buğday fiyatının açıklanmasını bekleleyen köylü, ana hak ve özgürlüklerin varlığına da, benzer ilgi gösterir hale gelince, Türkiye'de, uğruna yüzyıllardır savaşılan gerçek Demokrasi de kurulmuş olur. Öyle kurulur ki, artık onu yıkacak bir güç, onun kılına dokunacak bir insan bulunamaz.

Türkiye halk topluluğunun çoğunluğunu ören köylülerin ve bütün bir ulusun gerçek bir Demokrasinin vatandaşları haline gelmesinde partilerin ödevi çok büyüktür.

Türkiye'deki demokrasi deneyini denebilir ki, çıkmaza sokan ve soysuzlaştıran Türk halkı değil, parti yöneticileridir. Halk karşısında partilerin durumu programlariyle sınırlanır, ışığa kavuşur. Partilerin ödevi halkı avlamak değil, ona, yurd ölçüsünde bir takım yaşama, ilerleme kuralları bildirmektir. İlk kuruluş yıllarındaki tutumuna göre Demokrat Parti, liberal bir parti idi. Devlet yönetimini eline aldıktan sonra, bu partinin programı ile hiçbir ilgisi kalmamıştır. O parti zamana, havaya uyan, çizgisiz bir oy partisi haline gelmiştir. Burada, halkımızın programa değil, parti önderlerine, partilerin oy avcılarına bağlanması, oy vermesi gibi bir sakatlığın etkisi vardır. Demokrat Parti, halkın programa değil, propagandaya oy verdiğini çok çabuk kavramıştır. Bu yüzden programı rafa kaldırmış, seçmen karşısında, bir partinin ölümünü hazırlayabilecek en kötü ilkeye, halk avcılığı ilkesine başvurmuştur. Halkın dilekleri çoğu kez, bâtıl inançlarla, göreneklerle beslenen ilkel dileklerdir. Denebilir ki bu dilekler yurdun önemli sorunlarını kavrayan ana dileklerden çok, gündelik öznel dileklerdir. Demokrat Partinin karşısında Cumhuriyet Halk Partisi, Atatürk'ün kurduğu toplumcu, devrimci bir partidir. Onun da belli bir programı vardır. Ancak son iki seçimde, Demokrat Parti, öyle bir oy avlama politikasına kapılmıştır ki, Cumhuriyet Halk Partisi, en çok 1957 seçimlerinde, halkın karşısına programı ile değil, tehlikeye düşmüş olan Demokrasi ilkelerinin kurtarılması amaciyle çıkmıştır. Düşünelim ki, 1957 seçimlerinde, bu partinin önderleri, seçim söylevlerinde, kendi ana programları üzerinde değil, özgür seçim, adalet güvenliği, ana hak ve özgürlüklerin sağlanması gibi, o seçimlere değin çoktan gerçekleşmiş olması gereken ilkeler üzerinde durmak zorunda kalmışlardır. Son seçimler, bir Demokrasinin temeli olan eşit seçim koşulları içinde ve seçimlerin ülküsünü ören parti programları savaşı ile değil, 1950 deki Demokrasi ilkelerinin yeniden gerçekeştirilmesi uğruna yapılan savaşla geçmiştir. Yedi yıl sonra yeni baştan ilk durağa dönmek, Türk ulusuna pahalıya malolmuştur. Partiler programlariyle ve kazanırlarsa programlarını uygulamak için seçimlere girmeliydiler. Cumhuriyet Halk Partisi bu seçimlere, kazanırsa, Demokrasiyi başlangıç noktasına getirebilmek için girmiş, Demokrat Parti ile savaşını programlar uğruna değil, Demokrasinin çalınmış ana ilkeleri uğruna vermiştir. Demokrat Partinin siyasal ilkesi, son seçim savaşında «İktidar için iktidar» olmuştur. Demokrasi çıkmaza girmiş ve soysuzlaşmıştı. Neden ki «İktidar için iktidar» bir ortaçağ düzeni idi, çağdaş devletlerde, siyasal savaşlar çoktan, «Yurt için, halkın yararına iktidar» ilkesine yükselmişti. Bütün bu siyasal sorunların altında Türkiye'nin ikinci ana sorunu yatıyordu. Denebilir ki, Demokrasiyi hızla soysuzlaştıran ve çıkmaza sokan asıl, çözülmemiş olan bu sorun idi. Bu, yeni bir düzene adım atmış halk topluluklarının korkunç bilgisizliği ve eğitimsizliği idi. Bir ulus, bütün bireyleri ile daha ilköğretimden bile geçirilmemişti. Bir ulusu eğitecek, okutacak öğretmen kaynağından ve ilkokullardan Türkiye yoksundu. Var olan köy okulları ve köy öğretmenleri de, kendi alın yazıları ile başbaşa bırakılmışlardı, Ülkücü bir ulusal eğitim politikası yoktu. Daha kötüsü, Atatürk devrimlerinin can damarı olan çağdaş eğitim ve öğretim karşısına, oy avcısı bir politika, ortaçağ eğitimini ve öğretimini çıkarıyordu. Daha acısı, bu eğitimi ve öğretimi destekliyor, bugünkü dünyada hiçbir anlamı kalmamış din okullarını gizliden, açıktan tutuyordu. Bu ortaçağ okulları, halkın bâtıl inançlarını, eskimiş göreneklere bağlılığını sömürerek, yeni bir yurttaş örneğinin yetiştirilmesine engel oluyorlar, tam aydınlanması gerektiği bir çağda Türkiye, yeniden karanlıklara gömülüyordu. Gerçekten, Türkiye'nin eğitim sorunları içindeki durumu açıktı : Türkiye'ye yurttaşlar gerekiyordu. Demokratik Türkiye'nin yurttaşlarını ancak ve ancak lâyik okullar ve eğitim kurumları yetiştirebilirdi. İlköğretimin çıkmazlarına, Demokrasiye girmiş Türkiye'de, önem veren yoktu. İlköğretim görmüş ya da görmemiş milyonluk halk topluluklarının eğitimleri unutumuş, onlar bâtıl inançları, görenekleri içinde gene karanlıkta başıboş bırakılmışlardı. Halkı yükseltmek, halkı uyandırmak için hiçbir kıpırdanma yoktu. Öyle ki, yıllarca önce, Atatürk'ün halk eğitimi için kurduğu Halkevleri bile kapatılmıştı. Karanlık, geri, kendi haline bırakılmış bir halk isteniyordu. Yurttaşlar değil, oydaşlar isteniyordu. Halk eğitimi yolunda yitirilmiş şu on yıl kadar, acı bir zaman parçası olamaz.

Demokrasi yolunda, Üniversite ve aydınlar elele, yeniden halkın yanıbaşına koşabilir, onlara bilim yolu ile, güzellik eğitimi yolu ile, toplumsal yardımlaşma yolu ile, istenilen eğitimi verebilir, onları bâtıl inançlardan, eski göreneklerden kurtarabilir, yurttaşlık eğitiminde, Üniversite ve aydınlar, halka örnek ve yardımcı olabilirlerdi. Aydınlar ve Üniversite halktan koparıldılar, En gerekli bir sırada, Üniversite ve aydınlar ortada yoktular. Aydınlarla halk arasına, Atatürk devrimlerinin kapatmaya çalıştığı o derin uçurum yeniden açılmıştı. Halka yeni bir töreyi, yeni bir ülküyü, müspet bilimlerin ışığını kim aşılayacaktı. Ama halka böyle şeyler gerekmiyordu. Halkın törel kalkınması önemli değildi. Kötü ellerde sömürülen din kurumu, yeni politika için yeter ve artar sayılıyordu. Öyle ki, ilk iş olarak, büyük Türk re-

formcusu Ziya Gökalp'in düşüncelerine dayanarak Atatürk'ün gerçekleştirdiği Türkçe ezan ele alınıyor, Türklüğe sövercesine, camilerde Arapça ezan okutulmaya başlanılıyordu. Bâtıl inançlara, alışılmış göreneklere gömülmüş geri ve yoksul bir halkın dileği dendi buna. Ama çağdaş dünyada, devrimci Türkiye'nin, demokrasi yolunun başında yapacağı ilk iş, bu karanlık dileklere uymak değil, tersine, halkı uyandırarak ona, Türkçenin ve Türkçülüğün bilincini aşılamak, onu çağdaş bir ulus haline yükseltmekti.

Ne oluyordu? Türk ulusu Arapça ezanla neye kavuşuyordu? Evet, kavuştuğu birşey vardı. O da, Atatürk'ün yerle bir ettiği Ortaçağ bir devletin yeniden dirilmesi, kanlar pahasına kazanılmış bir Cumhuriyette, din sömürücü takımların yeniden türemesi, halkı karanlıklara çekmesiydi. Türk halkı ile Tanrısı arasına yeniden, karanlık ve sömürücü bir geriler takımı giriyordu.

Halkın geriliği karabilisizliği yanında, Türkiye'nin ana sorunlarından biri daha yatıyordu. Bu, halkımızın yoksulluğu idi. Bu yoksulluk Ulusal Ekonominin düzenlenmemesinden doğuyordu. 1945 lerde Cumhuriyet Halk Partisi, bir Toprak Kanunu çıkarmıştı. Zenginlere, toprak ağalarına dayanan liberal parti, halktan göründüğü halde, böyle bir toprak düzenlenmesine düşmandı. Halkı tuttuğunu söyleyen parti, memleket ormanlarının göz göre göre elden gitmesine, yokedilmesine bakakalıyordu. Köyler kentlere göçüyordu. Bir ekonomik zafer diye anılan köylere traktörler yayılması bir sürü sorunların kaynağı oluyordu. Köylülerin hem köylerde geçim koşullarını yaratmak, hem de göçen köylüleri «Kent sefilleri» haline getiren toplumsal yoksulluğa bir çare aramak gerekirdi. Örnekse, Muş ovalarında, sayıla sayıla bitirilemiyen, fabrikalara, barajlara değen, bir bölge kalkınması yapılabilirdi. Yatırımları halk yararına, halkın mutluluğu uğruna yapmanın yolları vardır. Bu yollardan biri de, Türkiye için, çok geri kalmış bölgelerde uygulanacak bölge kalkınmalarıdır. Bu çeşit kalkınmalar, hem o bölgenin yüzer yıllık geriliğini değiştirecek, hem de işsizlik ve göç nedenleriyle yollara dökülmüş geniş halk topluluklarını işe ve geçime kavuşturacaktır. Bu sorunun, Türkiye'nin büyük kentlerini bir yoksullar halkasiyle saran gecekondu sorunu ile de ilgisi vardır. Bugün için Türkiye'nin en acı sorunlarından biri de gecekondu sorunudur. İnsanlarının bu değin kötü koşullar içinde yaşadığı bir toplumda insan hak ve özgürlüklerinden söz açmak, bir aydın için acı verici oluyor. İnsanca bir eve bile sahip olamayan bu insanların çektikleri yaşama sıkıntısını, yaşamak için verdikleri o ölüm kalım savaşını yakından görenler, Demokrasi ilkelerinin savunulduğu o seçim savaşlarından utanır hale geliyorlar. Anadolu'nun bu geniş yoksulluk sorununa bağlı olarak, bir sağlık sorunu vardır ki, bireysel hekimliğe, toplumsal bir düzen verilmedikçe, hekimlik devletleştirilmedikçe çözüm yollarına gitmek mümkün değildir.

Çok doğuran, az yiyen, proteinsiz bir halkın özel sağlık sorunları vardır. Nüfusumuzun taze kaynaklarını teşkil eden çocuk nüfusunun, çocuk ölümlerini arttıran sağlık sorunları, temel sağlık sorunlarımızın ışığında, her aydını ürpertecek acı gerçeklerle doludur.

Atatürkçü gençliğin kanlı adımları ve Atatürkçü ordumuzun ulusal savaş ruhuna uygun ülkücülüğü ile gerçekleşen 27 Mayıs 1960 devrimi ile, Türkiye öyle bir toplumsal yaylâya erişmiştir ki, bu özgür yaylâdan, yurdumuzun geleceğine ışıkla, ferah yüreklerle bakabiliriz. Bu ışığın ve ferahlığın getirdiği özgürlükle, Türkiye'nin ana sorunlarına değinmek, onları vatan yapıcısı aydınların gözleri önüne sermek istedik. Ülküler gerçeklerle beslendikleri zaman güç kazanırlar. Şunu bütün yüreğimle belirteyim ki, partiler üstünde, gerçek bir ülkü vardır, bu ülkü Türkiye'nin bağımsızlığı, Türk ulusunun mutluluğu ve özgürlüğüdür.

Türkiye'nin bağımsızlığı, Türk ulusunun mutluluğu ve özgürlüğü ise, Atatürk devrimlerinin sürdürülmesine ve ana çizgilerini belirttiğimiz ulusal sorunların çözülmesine bağlıdır.

Hızla Eskimek Ya da Öne Geçmek

Mehmet SEYDA

27 Mayıs 1960'tan önce, yurdumuzun batılı ölçülerle gerçek bir demokrasiye kavuşması ve bu arada ekonomik kalkınmamız için ileri sürülen görüş ve dileklerin birçoğu bugün, daha şimdiden, artık eskimiştir. Gazetelerle dergilerde çıkan imzalı imzasız yazılara göz attığımız zaman, başyazılarla fıkraları dikkatle izlediğimiz zaman, ele alınan çeşitli konuların, şaşılası bir tezlikle eskidiklerini görüyoruz. Salı gününün koşulları içinde belki ileri ve doğru sayılacak bir görüş, bir yargı, çarşamba günü sabahı eskimiş, aşılmış ve doğruluğunun büyük bir kısmını yitirmiş oluyor. Çünkü, görüşler olaylarla yarışa girmiş gibidir. Gerek Millî Birlik Komitesi, gerekse onun kurduğu Geçici Hükûmet, alınan hızlı ve isabetli kararlarla, o yazarın o konudaki düşüncelerinin ötesine geçmiş, onu aşmıştır. Nedir ki, iş bununla da bitmiyor. Ancak ulusumuzun gerçek çıkarlarına hizmeti öne alıp partiler üstü tarafsızlığını korumasını bilen devrim İdaresi, hem, ele alınmış konuların kendilerini çözümleme yollarını da birlikte getirmiş olması, hem de, çeşitli halk tabakaları ve onun temsilcisi durumundaki Basın'la yakınyaklaşık ilişkileri dolayısiyle, kendi kendisini de yenileyip aşmaktadır.

Örnekler sayısız. Düşük İktidarın yargılanması, seçimlerden sonra iş başına gelecek Hükûmete bırakılacaktı. Oysa, bir ihtilâl, kendi «tabiî hukuk»unu da yanında getirdiğinden, suçluların mahkemeleri ivedilikle öne alındı. Böylece, en doğru yola girildi. Gene, Millî Birlik Komitesi, ne de olsa bir askerî junta idaresi sayılacak ve yurdumuz özgür, dürüst, eşit bir seçim sonucuna dek belki yalnız bildiriler ve kararnamelerle yönetilecekken, hukuk otoritelerimize hazırlattırılan 27 maddelik «Geçici Anayasa», ortaya, hem daha demokratik bir düzenin çekirdeğini, hem de, ihtilâli başardıktan sonra gölgede kalmağı yeğliyen Komite üyelerinin kişiliklerini koydu. Bu suretle, beslenmesi mümkün çeşitli kuşkular ve korkular toptan siliniyor, her şey ve herkes yasaların güvencesi altına girip açıklanmış oluyordu.

Demokrasi; yasama, yönetme, yargılama organlarının yetkiler bakımından birbirini karşılıklı olarak sınırladığı ve denetlediği bir düzendi. Geçici Anayasa'nın kabulü ile, kendimizi daha şimdiden, o düzenin içine girmiş saymakta haklıydık.

Biz, bu yazımızda, «Kansız Devrim» imizin kazandırıp getirdiği özgür düşünce olanaklarının çerçevesi içinde, «sınırlama» sözcüğünü en geniş anlamıyla ele alarak birtakım gerçeklere ulaşmak, sonra da, Geçici Hükûmetten,

askıda kalmış iki büyük problemimizi çözümlemesini istemekteyiz.

Geçici Anayasa'nın 1. maddesi şudur :

(Millî Birlik Komitesi, yeni Anayasa ve Seçim Kanunu demokratik usullere uygun olarak kabul edilip buna göre, en kısa zamanda yapılacak genel seçimlerle yeniden kurulacak olan Türkiye Büyük Millet Meclisine iktidarı devredeceği tarihe kadar Türk Milleti adına hâkimiyet hakkını kullanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin teşkilâtı esasiye kanununa göre sahip olduğu bütün hak ve yetkiler, bu süre içinde, Millî Birlik Komitesi'ne aittir.)

Şimdi, Anayasa'nın öbür maddelerini de okuduktan sonra, bu ilk masdenin konumuzla ilgili analizine geçelim:

1) Millî Birlik Komitesi, Büyük Millet Meclisi'nin önceden sahip olduğu bütün hak ve yetkileri - kendiliğinden - elinde toplamıştır.

İhtilâlin kaynağı ve anlamı burada bir kez daha açıklanmış oluyor ki; hareket, ilkel bir «hükûmet darbesi» değil, demokrasiden çıkıp diktatörlüğe kaymış bir düzenin doğru yola getirilmesi, demokrasinin yeniden, daha sağlam temeller üzerinde kurulmasıdır.

2) Millî Birlik Komitesi, eski B.M.M. nin bütün hak ve yetkilerini elinde toplarken, aslında, öbür siyasal organlar ve Türk ulusu karşısında kendi kendisini sınırlandırmıştır.

3) Bu sınırlanış, birinci maddede geçen «... en kısa zaman» ve «... bu süre içinde» sözlerinden de anlaşılacağı gibi, yalnız yetki bakımından değil, zaman bakımından da bir sınırlanıştır.

İşte bizim üzerinde asıl önemle durmak istediğimiz nokta bu, yâni kendini zamanla da sınırlandıran Geçici İdarenin bize bu en kısa sürede yapması, yapmaması gerekli konuları araştırmak ve değerlendirmektir. Böyle bir araştırma ve değerlendirmede akla ilk gelen şey, elbette, geçici idarenin devlet ve hükûmet işşlerinde ayrıntılara (teferruat) girmeden eski iktidarın kötülüklerini ve yolsuzluklarını bir yerde durdurması, Anayasa ve Seçim Yasası gibi demokrasimizin bir-iki temel yasasını hazırlayıp uyguladıktan sonra yerini hemen seçimlerle gelecek yeni hükûmete bırakmasıdır.

Evrende nasılsa, insan topluluklarıyla uluslar için de öyle, büyük değişmez ve şaşmaz bir yasa vardır; her şey kendi kendini durmadan eskitir ve bu eskiyiş sürecinde (yetire) ortaya bir *yeni* çıkar. Sözgelişi; D.P. İktidarı hızla eskir, kendini çürütürken, ileride gelecek yeni ve bambaşka koşulları da - bilinçsiz olarak - geliştirip hazırlamıştı. Bugün çözümlenmelerini istediğimiz sorunların neler olduğunu tek tek bilişimizdeki kolaylık buradan gelmektedir. Böylece, Millî Birlik Komitesince kurulan geçici hükûmet de bir yandan eskiyecek, öte yandan - bu kez bilinçli olarak - kendisine bir açıdan benzer, bir açıdan benzemez koşulları geliştirip hazırlıyacaktır. Hiç şüphe yok ki, bu eskime ve sonra yenilenme, değişme niteliğinden genel seçimlerle iş başına gelecek yeni hükûmet ve daha sonrakiler de kurtulamıyacaklardır. Kiminin eskimesi D.P. gibi hızlı, kimininki ağır olacaktır ma, mutlaka eskiyeceklerdir.

Kansız Devrimle elimize büyük bir fırsat geçti, müstesna günler yaşıyoruz demekteyiz. Toplumsal bir görüşle, bu sözlerin anlamı, «Türk ulusu adına bir devrim yapan Millî Birlik Komitesinin elinde, gene bu halk için hem toplumsal, hem ekonomik alanda birtakım kökten değişmeler yapmak gücü ve yetisi vardır»'a gelir. Millî Birlik Komitesi, daha önceden aldığı ve sonra geçici Anayasa'nın ilk maddesine geçirdiği yazılı bir kararla, «en kısa sürede» kendi kendisini ortadan kaldıracaktır. Ama biz, yerini başka bir idareye bırakırken, hem bu bırakışın tez olmasını, hem de, toplumumuza getirdiği devrimci yeniliklerin çok uzun süreli olmasını diliyoruz. Varlığını gerek yetki, gerekse zaman bakımından sınırlamış bulunan Millî Birlik Komitesi, bize öyle yasalarla öyle elverişli koşullar hazırlayıp vermelidir ki, üst yapıda olduğu gibi temelde de kolayca eskimesin. Biz bunları daha çok uzun yıllar kullanarak yararlanabilelim.

FORUM, geçen sayısının «Seçimler» adlı notunda, «zaman» konusuna kısaca değindi ve bir kestiride bulundu. Geçici Anayasa'da belirtilen «en kısa zaman» deyiminin sınırını Ekim 1960 sonu olarak gösterdi. Geçisi İdarenin bu sınırlanışı elbette kesin değildir ama, üç aşağı beş yukarı, zaman'a bir sınır çizgisi çekilmesi, işlerin buna göre ayarlanması kesin bir gerekirlik taşımaktadır.

Bir kez, Ordumuz, en yetkili ağzıyla, kendini politikanın dışında tutmak isteğini ısrarla belirtmiş, birkaç önemli kilik noktaları dışında, her yere ve her kata, güvenilir, tarafsız sivil idare adamlarını getirerek bu isteğinin açık seçik kanıtını vermiştir. İkincisi; adı geçen Not'un da ortaya koyduğu gerçekler var; Müşterek Pazar'a girip girmemek ve uzun vâdeli iktisadî kalkınma için takip edilecek politika konularında bugünkü geçici hükûmet gelecek hükûmetleri bağlamamalı, uzun süreli meseleleri ele almaktan kaçınarak ancak câri işleri yürütmekle yetinmelidir.

Öte yandan, Millî Birlik Komitesi ve geçici hükûmetin eliyle düzenlenmesini, ama mutlaka düzenlenmesini istediğimiz çok yüklü, ağır işler ve görevler de vardır. Bir sosyal program ve ekonomik plânlama düşüncesinin ışığı altında, bunları kısaca gözden geçirmek herhalde yararlı olacaktır. Sosyal programının özeti şöyledir :

a) Anayasa. (Hazırlanış, kabul ediliş ve uygulanış gibi üç aşama geçirecektir.)

b) Seçim Yasası. (Partilerimiz bu yeni seçim sistemine göre seçim hazırlıklarına girişecek, belli bir süre propagandalarını yapacak ve sonra seçimlere gireceklerdir.)

Yeni Anayasa ile Seçim Yasası'nın yürürlüğe girmesi, bize, İkinci Cumhuriyet'in gerçek yüzünü verecektir. Bu arada anti-demokratik yasaların ayıklanması, tarafsız idareye yeni tâyinlerle şimdiden zemin hazırlanması, suçluların yargılanıp cezalandırılmalariyle hak ve adaletin yerini bulması, basın'ın ve sendikaların özgürlüğü gibi diğer tamamlayıcı sorunlar bir yandan zaten çözümlenmekte, ya da çözümlenme yoluna girmiş bulunmaktadır.

Bütün bunlar toplumumuzun üst yapısında, hukuk alanında uygulanacak işlerdir. Böylece, Türkiyemizde gerçek ölçülerle bir demokrasi kurulacak ve hürriyetler artık hiçbir kimsenin kısmağa yeltenemiyeceği bir yasa güvencesine kavuşacaktır.

Nedir ki; bugünün insanına sadece «Artık hürsün!» demek yetmiyor. Bir toplumda, gerçek ve tam hürriyet, ancak ekonomik ve sosyal adaletle sağlanabiliyor. İnsanlar, artık, kendilerinin «Yarın ne olacağım?» kaygısiyle kemirilmesini istemiyorlar. Demokratik bir düzende ekonomik ve sosyal güvenlik, ulusal gelirin, devlet eline geçmiş bir kısmının gene devlet eliyle yurttaşlara yeniden dağıtılmasiyle sağlanır. Böyle bir duruma geçebilmek, ulusal gelirin devlet elinde, dağıtılabilecek ölçüde toplanmasına bakar. Oysa, hazinenin ve bütçenin bugünkü acıklı durumu ortadadır. Öyleyse, geçici hükûmet, halka

bu refah payını değil, ama o pay ele geçer geçmez herkesin yararlanabileceği bir ekonomik düzenin çatısını verebilmelidir. Millî Birlik Komitesince kurulan geçici hûkümet, sonradan gelecek herhangi bir parti gibi, çeşitli toplumsal katlardan oy toplıyabilme kaygısını nasılsa duymıyacaktır. Kansız İhtilâl ise, hazırlanış kaynakları bakımından, toplumumuzun orta sınıf diyebileceğimiz bir kısım aydınlarının eseri ve başarısı olduğuna göre, sosyal programa paralel olarak aşağıdaki ekonomik ve malî tedbirlerin şimdiden alınması hiç de güç olmıyacak, karşılığında, gene çeşitli sosyal tabakalardan büyük bir çoğunluk bu sayede bir nebze huzura erecektir.

Din sömürücülüğü ile orman dâvasının temel prensiplerinin Anayasaya konulmalarının düşünüldüğü bir sırada, mümkünse, toprak reformu ile yeni ve âdil bir vergi sisteminin ana ilkeleri de Anayasada yer almalıdır kanısındayız.

Bu iki ana problem de şimdiden sağlama bağlanmalı, ileride iş başına geçecek herhangi bir partinin seçim propagandası olmaktan kurtarılmalıdır.

Topraksız köylüye toprak dağıtımı gerçekleştirilmelidir. Radikal bir toprak reformu ile, yurdumuzda iskeleti ve kalıntıları hâlâ yaşamakta olan derebeyliğe ve toprak ağalığına son verilmelidir, bütün devrimlerimizi köstekliyen bu gerici müessesenin bir daha hortlamıyacak ve yurt yönteminde, oy avcılığı ile bir daha söz sahibi olamıyacak bir duruma getirilmesi gözden uzak tutulmamalıdır.

Endüstri, ziraat ve ticaret sektörlerinde, gelirlerin kaynaklarına bakılmaksızın, ayrımsız olarak herkesin aylık, ya da yıllık gelir ve kazancına göre ayarlanmış, eşit ve âdil bir yeni vergi sistemine gidilmelidir. Şimdiki halde, kazancına göre devlete vergi ödeyen zümre, dar ve değişmez gelirliler, işçiler ve memurlardır. Diğer bir deyişle, vergileri şehir ve kasabadakiler ödemekte, tarım işleriyle uğraşanlar, derebey artıkları ve toprak ağaları bundan kurtulmaktadır. Bir fabrikatörün, büyük şirketlerin ve ticaret erbabının hükûmete ödeyecekleri vergi nispeti, memurun, kafa ve kol işçilerinin, küçük esnafın ödedikleri vergi nispetine yaklaşık olmalıdır.

Düşük iktidarın milletvekillerinin hemen hepsi han, hamam, apartman sahibi oldukları için, Meclis'ten çıkmak nedir bilmiyen «Kira Kanunu» da, bugünkü anlayışımızla gözden geçirilmeli ve hemen yürürlüğe konulmalıdır.

Hatırlanacağı üzere, ilk iki problem, daha önce de, basınımızın uyanık kalemleriyle tarafsız çevreler ve muhalefet partilerimizce ele alınmış,, üzerlerinde tartışılmıştır. Konu, hiç kimse için yeni ve yabancı değil. O kadar değil ki, D.P. nin özgürlük savunucusu rolünde ortaya çıkışı ve sonucunda, demokrasimizi «çiftlik ağalığı» na çevirişi bile, derebeylikle göbek bağlarımızı bir türlü kesemeyişimiz biçiminde açıklanıp yorumlanmıştı. Bu yoldaki açıklamalarla yorumlar, sanırız, çok doğruydu.

Geçici Anayasamız, 24 Mayıs 1924 günlü ve 491 sayılı eski Anayasanın, «Türkiye devleti, Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Lâik ve İnkılâpçıdır» diyen ikinci maddesini yürürlükten kaldırmamış ve değiştirmemiştir. Lâiklik, yeni Anayasamızda hassasiyetle korunacaktır. Halkçılık, Devletçilik ve İnkılâpçılık ilkeleriyse; radikal bir toprak reformu ve halk tabakaları arasında eşitliği pekiştiren yeni bir vergi sistemi için en sağlam dayanaklarımızdır.

Yeni Rejimimizde Milletvekillerinin Sayısı

Macit İNCE

Türkiye'de nüfusun artış hızına paralel olarak her seçimle milletvekilleri sayısının da Büyük Millet Meclisinde sür'atle arttığını görüyoruz. Eğer sabık rejim 1961 de sâbık olmayıp seçime gitmek imkânına sahip olabilseydi milletvekili sayısının 700'e yaklaşması beklenirdi. Gene bu hesaptan 2000 senesinde (yani 40 sene sonra) nüfusumuz asgarî bir misli fazla olacağına göre meclisteki milletvekili sayısı 1400 civarında olacaktı ki bu halde çalışma imkânlarının ne derece verimsizleşeceğini anlamak zor değildir.

Şimdi yeni günler içindeyiz. Kurtuluşun şenlikleri ile yeniden kuruluş hazırlıkları içinde bulunuyoruz. Çift Meclisli bir hukuk devleti nizamına girmek üzereyiz. Birinci Cumhuriyet Anayasasındaki 40.000 kişiye bir milletvekili nisbetinin değişeceğinde şüphe yoktur. Kabul edilecek sistemle çok ileri görmek lâzımdır. Çünkü mevzuumuzun kritik noktası şudur ki, normal zamanlarda milletvekilleri sayısının azaltılmasına gitmek, çok az mümkün, hattâ çok defa imkânsızdır.

Ankara'da teşkil olunan ilk meclis, İstanbul'da feshedilen meclisten gelen 86 ve yapılan seçimle gelenlerle beraber 330 kadar milletvekili ile kurulmuştu. Daha sonra Anavatanın kurtuluşunu müteakip yapılan seçimlerde milletvekilleri sayısı 350 civarında idi. 1924 Anayasasının 40.000 kişiye bir milletvekili esası kabul edildikten sonraki seçimlerle milletvekillerinin sayısının şu şekilde artmakta olduğunu görüyoruz :

6 ncı	dönem	1935	392
7 nci	»	1939	427
8 nci	»	1946	463
9 ncu	»	1950	487
10 ncu	»	1954	541
11 nci	»	1957	610

Daha önce Osmanlı İmparatorluğunda, 1877 de Birinci Meşrutiyetle kurulan ilk Millet Meclisi için 130 kişilik kadro tesbit olunmuştu, fakat 117 kişi iştirak etmişti. O zamanki hudutları Dalmaçya'dan Basra'ya, Kars'tan Tunus'a kadar uzanmakta olan memleketimiz 60 milyona yakın nüfuslu oldukça büyük bir imparatorluk idi. 1908 de İkinci Meşrutiyet devrinde kurulan Millet Meclisinde ise 280 kadar milletvekili vardı. Memleketimiz biraz küçülmüz, 40 milyona yakın nüfuslu bir imparatorluktu.

Daha sonra 12 Ocak 1920 de toplanan son Osmanlı Mebusan Meclisinde 250 kadar milletvekili bulunuyordu. Bu Meclisin faaliyeti çok kısa sürdü ve 11 Nisan 1920 de İngilizlerin tazyiki ile padişah bu meclisi dağıttı.

Şimdi bir de esas münakaşaya girmeden önce bazı yabancı memleketlerdeki misallere göz atarsak, Türkiye'nin çok nüfuslu memleketler karşısında fazla sayıda milletvekili ile temsil edildiği neticesine varıyoruz :

Çift Meclisli :

A. B. D.	437	Temsilciler Meclisi	100	Senato
İngiltere (1)	630	Avam Kamarası	891	Lordlar Kamarası
Fransa	540	Millet Meclisi	300	Senato
Japonya	467	» »	250	»
Hindistan (2)	500	Halk Meclisi	250	»
Batı Almanya (3)	479+22	Millet Meclisi	41+4	»
İsviçre	194	» »	44	»
Kanada	265	Avam Kamarası	102	»
Avustralya	121	Temsilciler Meclisi	60	»
İsveç	230	Millet Meclisi	150	»
Norveç (4)	112	» »	38	»
Güney Kore	233	Temsilciler Meclisi	58	Senato

Tek Meclisli :

Danimarka	179
Avusturya	165
Yunanistan	300
Portekiz	120

Türkiye(de ideal parlâmento faaliyeti ne kadar sayıda temsilci ile sağlanabilir? Yeni sistemimiz çift meclisli olacağına göre her bir meclisin ayrı ayrı içindeki temsilciler kaç kişi olacaktır? Bütün bu sualler işlemeye çalıştığımız bu mevzu içinde halli gereken birer problemdir.

Acaba, 600 milletvekili ile 300 milletvekili olan iki meclis arasındaki çalışma tarzından hangisi daha faydalı olur konusunda şunlar söylenebilir :

a) 300 milletvekilli meclis daha iyi bir tercih sırası ile gelmiş kimselerden mürekkep olacaktır. Ve bu kimselerin taşımaya mecbur oldukları mes'uliyet duygusu birinciye nazaran daha çok kendini gösterecektir.

b) Az sayıdaki temsilcilerin millet tarafından kontrolü daha kolay olacak ve iyi kötü bütün faaliyetleri daha kolay göze batacaktır.

c) Aynı zamanda çalışma tarzı kolaylaşır, karşılıklı saygı ve ciddiyet fazlalaşır. Müzakereler sür'atli, münakaşalar vakarlı olur.

Milletvekili sayısının fazla oluşunun milletimizin bütçesinin üzerinde ağır bir yük olduğu hususunu da unutmamamız lâzımdır. Ayrıca milletvekilliği maaşları da son vaziyette olduğu gibi çok yüksek olmamalıdır. Bu vazife milletin vekilliğini kabul eden kimse için bir feragat icabettirmeli, hizmet şevki olanlar ve millete faydalı olacaklar seçilmelidir. Sâbık Meclis mensuplarının yıllık maaş ve diğer tahsisatları ile birlikte masraf yekûnu yıllık 30 milyon T.L. sından fazla idi. Bu, milletin sırtından, kendi kararları ile, haksız olarak yapılmış aşırı bir menfaatçiliğin tâ kendisidir. Milletvekilliği kısa ve çabuk yoldan zengin olmak gibi bir vasıta haline düşürülmemeli ve bozulmaya müsait şahısların iştihasını açmamalıdır.

Bunun yanında milletvekillerinin kalitesini yükseltmek hususunda bazı kayıtlar da konabilir. Parti Genel merkezlerinin adayları seçişinde de iki taraflı bir münakaşa konusu mevcuttur. Bunlardan birincisi liderler, parti ileri gelenleri partiye ve kendilerine sadık kimseleri seçtirmek için gayretli olurlar. Fakat diğer taraftan yalnız mahalli adaylar yanında memleket çapında isim yapmış, yüksek, mes'uliyetli vazifeler ifa etmiş kimselerin de Mecliste milletin kaderini tâyin faaliyetinde rol oynamalarına imkân hazırlanmış olur.

Düşüncemize göre az sayıda temsilciler bakımından akla gelebilecek başlıca ciddî mahzur, milletvekillerinin komisyon faaliyetlerini lâyıkı ile yapamıyacakları olabilir. Yalnız bu mahzur, komisyonlara Amerika Birleşik Devletlerindeki gibi teknik uzmanların tâyini ve her tasarı hakkında ilmî ve rasyonel etüdlerin komisyon müzakerelerinden önce bu uzmanlar tarafından hazırlanması ile ortadan kaldırılabilir ve bilâkis daha geniş bir fayda sağlar.

Bütün milletvekillerinin aynı şekilde vazife gördüğü ve faydalı olduğu şüphesiz iddia edilemez. Mes'uliyet duygusunun farklılığını hiç olmazsa son meclisler bize en açık haliyle göstermiştir. Meclise geldikleri gün yaptıkları yemin hariç, hiç kürsüye çıkmayan veyahut yalnız ön sıralarda küfürbazlığı, arka sıralarda seyirciliği (Yaylacılar) veyahut faaliyetlerin sadece kifayeti müzakere takriri vermeye hasredenlerin sayısı bize bu mes'uliyetsizliğin derecelerini gösteren misaller değil midir?

Birkaç sene önce Norveçli bir arkadaşımın bir söz sırasında memleketinde mebus sayısının çok az olduğunu, buna rağmen bira fiyatları hususundaki bir münakaşanın 15 gün sürdüğünü söylemişti. Bu konuşma bana o zaman memleketimde en ciddî rejim meselelerinde dahi çıkarılan yıldırım (Ekspres) kanunlarını hatırlatmıştı. Bu misal sabık Meclisimizle Norveç Meclisi mensuplarının olduğu kadar, az ve çok sayıda iki meclis mensuplarının mes'uliyet duygularını ortaya koyan en güzel bir misaldi.

Yeni kabul edilecek seçim sistemimizde milletvekilleri sayısı hususunda iki prensip kabul olunabilir. Bunlardan birincisi milletvekilleri sayısının meselâ; 3 seçimde bir yeniden tesbiti şeklinde, ikincisi de Hindistan anayasasının kabul ettiği gibi âzami bir sayı kabul etmekdir. Her iki hususda da gözönünde tutulacak başlıca esas nüfusumuzun artışı yanında, köylerden şehirlere (bilhassa büyük şehirlere) olan akındır. Çünkü bilhassa büyük şehirler daha kısa zamanda kalabalıklaşmaktadır.

Son söz olarak siyasî terbiye sahibi, idealist, çalışkan, mes'uliyetini müdrik az sayıda milletvekili geçen devrenin iktidar grubunun durumuna düşmez, milleti ve memleketi de 27 Mayıstan önceki siyasî buhrana sürüklemezdi. Kanaatimizce sabık meclisteki milletvekili sayısının yarısı kadar temsilci müstakbel millet meclisine ve dörtte biri kadar da ikinci meclise (senato) iyi bir parlâmanter faaliyet için kifayet edecektir.

---

(1) Lordlar Kamarası toplantılarında hazır bulunanların sayısı ortalama 40-50 üye civarındadır. Bazan çok daha az üye ile toplantılarını yapar. 100 den fazla üyenin katıldığı çok nadirdir.

(2) 400 milyondan fazla nüfusa sahip olan Hindistan'ın anayasası halk meclisi için 500, senato için 250 temsilciyi âzami miktar olarak tesbit etmiştir. Hâlen halk meclisinde 489 milletvekili mevcuttur.

(3) İlâve edilmiş rakkamlar Batı Berlin'den gönderilmiş müşahitlerin sayısını göstermektedir.

(4) Norveç'te parlâmentoya halk tarafından 150 temsilci seçilir. Bu temsilciler kendi aralarından 1/4 ünü senato (upper chamber) için seçerler. Geriye kalan 3/4 ü millet meclisi olarak çalışır.

Okurların Forumu

Parti Ocak ve Bucaklarının Kapatılması

FORUM Yazı Kurulu'na;

Partilerin ocak, bucak teşkilâtı kaldırılmakla "siyaset makanizması sanki bir bıçak darbesiyle topraktan" kesilmiş ve "Köksüz" bırakılmış olmadı, belki de tam tersine bu "makanizma"nın toprak yüzeyine iyice oturmasına engel olan çakıl ve taşlardan temizlenmiş oldu.

Çünkü ocak ve bucak teşkilâtları köylünün hayatında siyasî birer eğitim merkezi veya yetiştirici birer kurul olmak şöyle dursun köyün veya bucağın siyasî havasını bulandırıp zehirliyen ve gerçek amaçlarından uzaklaştırıp bozan birer ayırıcılık ve kokutma yuvaları olmuştur.

Bunun böyle olduğunu anlatabilmek için önce ocak veya bucakların siyasi hayatımızda oynadıkları rolü birazcık açıklamak gerekir.

Bunu kısaca iki bölümde özetliyebiliriz :

1 — Ocak, bucak teşkilâtlarını kuran kişiler bu üstünlüklerinden faydalanarak seçimler arası dönemlerinde köye gelen bütün parti veya devlet adamlarına muhatap olmak imkânını elde etmişler ve bunun sağladığı yetkileri tümden kendi çıkarlarına kullanmışlardır. Bu kişiler bu imkânları muvafık iseler bugün, muhalif iseler yarın için sömürme çaresini de bulmuşlardır. Böylece köyde ekonomik üstünlüğe dayanan eski ağalık (veya mütegallibelik) yerine şimdi nüfuz veya oy alış-verişine dayanan siyaset ağalığı (veya mütegallibeliği) doğmuştur. Köy veya bucaklarda türeyen bu yeni siyaset ağaları köylüye siyasî bir eğitim veya alışkanlık, daha doğrusu demokrasi kültürü kazandırmak şöyle dursun bu prensip veya ülküleri yakın amaçlı, maddî faaliyetleriyle toptan dejenere etmişlerdir.

II — Bu siyaset ağaları seçim dönemlerinde ise halkı uyarma ve inandırma yolundan gidecek yerde tamamiyle anti-demokratik motatlar, hattâ ahlâk dışı yollardan ayartmaya uğraşmışlardır :

a) Parti merkezlerinden veya yerli imkânlardan elde ettikleri paralarla bir kısım halkın oylarını satın alıp onları ahlâksızlığa teşvik etmişler, bu arada kendileri de kazanç sağlamışlardır.

b) Baskı yaparak bütün zayıf iradelilerle memur ve işçileri sindirmişlerdir.

c) Çeşitli vaitlerle halkı açıkca aldatmışlardır.

d) Kan gütmeden kız kaçırma olaylarına, mahalle, hattâ akrabalık kavgalarına kadar her türlü ayırıcılığı sömürmekten çekinmemişlerdir.

Bütün bu çeşit devinmelerin siyasi eğitim ve demokratik gelişim ile ne ilgisi olabilir?!

29 yıldır köylerde çalışmış, köylü bir köy öğretmeni olarak benim inancım odur ki ocak, bucak teşkilâtı kaldırılmakla "siyaset makanizmasının" kökü kesilmiş olmaz, ,belki köylünün durgun bir hava içerisinde duru bir kafa ile "siyaset makanizması" nın akım ve eğilimlerini daha kolay kavramasına yarar.

Yine kendi gözlemlerime dayanarak iddia ediyorum ki köylünün onbeş yıllık siyasî hayatında ve hele demokratik eğitimi alanında ocak bucak teşkilâtlarının rolü yapıcı değil yıkıcı olmuştur.

Köylü bu siyaset ağalarının ve hele Demokrat Parti ocak, bucak başkanlarının elinden çok çekmekte idi.

27 Mayıs sabahı radyoda gürleyen tok ve mert asker sesinin mutlu anlamını kavrar kavramaz ağzımdan dökülen ilk kelimeler şu olmuştu : "Çok şükür ocak başkanları saltanatı yıkıldı. Tarih bu on yıllık neo-fetret devrinin adını böyle koysa yeridir!.."

Yazılarını siyasî edebiyatımızın olgun bir örneği olarak okumaktan sonsuz zevk duyduğum sayın Bülent Ecevit hiç üzülmesinler; Köylüyü siyasî hayatımıza ortak etmek, demokrasi evriminde etmen kılmak için ocak, bucak açıkgöz veya türedilerinin önderliği altına koymak gerekmez.

Köylüyü siyasî hayatta aktif kılmak için yetiştirici ve lâyik bir radyo, köylere kadar sokulmasını bilen olgun ve şuurlu bir yayın ile yalnız seçim dönemlerine özge olmak üzere kaliteli bir parti propagandası başta gelir.

Ocak, bucak teşkilâtı kaldırıldı diye köylünün siyasî hayatın dışına itilmiş olacağını, parti çalışmaları ile daha az ilgileneceğini, yurt yönetiminde daha az etkili hale geleceğini sanmak asla doğru değildir.

B. Turgut E. — NEVŞEHİR

Partiler ve İnkılâp

FORUM Yazı Kurulu'na;

23 Haziran 1960 tarihli Akşam gazetesinde Müşerref Hekimoğlu sinirli bir eda ile şunları söylüyor: "C.H.P. nin son kurultayında yayınlanan ilk hedefler beyannamesinin rafa konması artık bir zaman meselesi. Böylece partilerin bugünkü durumları ve programları ile seçmen karşısında söyliyecekleri bir şey kalmadı. Yıllarca hür basın, yargıç güvenliği, ispat hakkı, Atatürk devrimleri, eğitim seferberliği, orman dâvası diye bağıranlar o eski edebiyatı bırakmak zorunda... Bir partili için işçi seçmenin karşısına geçip "sana grev hakkı tanıyacağım" diye oy almak da yok artık... On yıllık edebiyatı silip gerçekler üzerine yeni şeyler söylemek..."

Bu yazılanlar karşısında söylemek istediklerimize bir soruyla gireceğiz: Birbirlerini sevdiklerini her an söyliyen ve birbirlerine tatlı vaadlerde bulunan iki sevgiliyi düşünelim: Bu sevgililer günün birinde evleniyorlar. Acaba evlilik hayatı başladıktan sonra gene eski sözleri tekrarlamak lâzım mıdır değil midir? Öyle zannediyoruz ki; evlilik hayatında da, her fırsatta, sevgiden bahsetmek elzemdir. Bu husus saadetin en kıymetli unsuru olsa gerek. Aksi takdirde eski günlere duyulan hasret ve bir takım şüpheler aile hayatını hüsrana sürükliyebilir.

Şimdi bu misalin ışığı altında bir siyasî partinin durumunu gözden geçirelim: Bu siyasî parti, hürriyetlerin çiğnendiği, hâkim teminatının olmadığı, üniversite muhtariyetinin tamamen zedelendiği ve artık demokrasinin temel unsurları haline gelmiş bulunan bazı müesseselerin bulunmadığı karanlık bir devirde bunların müdafaasını yapıyor. Bu parti henüz iktidara gelmeden, memleketin huzur ve istiklâlinin bekçisi olan ordu, muhalefetin senelerce müdafaa ettiği demokratik prensiplerin zıddına hareket etmek suretiyle gayri meşrû hale gelen bir idareyi, bir kaç saat içerisinde alaşağı ettikten sonra memleketin idaresini fiilen ele alıyor. Ayrıca darbenin organizatör ve muzafferleri demokrasinin temel prensiplerini, derhal, gerçekleştirme yoluna giriyorlar. Bu duruma rağmen, iktidara yüzde yüz gelecek olan bir parti, kendisinin de on sene savunduğu bu prensiplere bağlı kalacağını seçmen vatandaşa söylemesi kabahat sayılabilir mi? Kat'iyen hayır! Çünkü bu prensipler her zaman sevgi isterler. Nasıl aile saadetinin devamı için sevginin tekrarlanması zarurî ise demokrasinin bekası bakımından da, yıllarca hasretini duyduğumuz prensiplere karşı duyulan sevginin ve bağlılığın tekrarlanmasında fayda vardır. Ancak bu şekilde Atatürk İnkilâpları ve demokratik müesseseler haris politikacıların dişlerini kıracaklardır. Politikayı yalan söylemek san'atı olarak düşünenler hüsrana uğrıyacaklardır!..

Hülâsa öyle prensipler vardır ki, zaman ve ihtiyaçlar bunları eskitemez. Meselâ Amerika demokrasisini meydana getiren fikirler; Abraham Lincoln, Wilson, Roosevelt ve diğer "Başkanlar" tarafından tekrar edilmemiş midir? Eğer D. P. muhalefet yıllarında söylediklerini iktidar yıllarında da söyleseydi, memleketi bu hale getirdikten sonra Yassıadayı boylar mıydı? Sonra Müşerref Hanım şu hususu unutuyor : Bir ihtilâl bir felsefeye dayandığı zaman tökezlemez. Montesquieu'nün, J. J. Rousseau'nun ve Locke'un fikirlerinin Amerika ve Fransız ihtilâllerine yön verdiği inkâr olunabilir mi? İşte bizim şanlı ihtilâlimizin felsefesi de basınımız, ilim adamlarımız ve bunların yanında C. H. Partisi tarafından yapılmıştır. Şu halde bu parti "edebiyat" daha doğrusu Bayan Müşerrefin kastettiğini söyliyecek olursak : Palavracılık yapmamıştır. Bunun içindir ki, Bayan yazar "Sezar'ın hakkını Sezar'a teslim" etmemek suretiyle büyük bir haksızlık işlemektedir.

Rıza CAN — Ankara

Polis

FORUM Yazı Kurulu'na;

27 Mayıs'tan sonra, polisi yeni kılığa sokup ortaya çıkardıkları, törenle halka gösterdikleri gün, üniformalı polis alayının arkasında yürüyen sivil memurlara sempati ile bakmak pek içimden gelmedi. Bu bir duygu işiydi. Bunu da itiraf ediyorum.

Millî Kütüphane'de müdürlük yaptığım sıralarda sık sık bu sivil memurlar gelir; bazı bilgiler alırlardı. Bir gün, insana okur - yazar bir adam izlenimi vermeyen bir memur geldi; elindeki kâğıdı güçlükle okuyarak, verdiği adda bir kimsenin Kütüphane'de bulunup bulunmadığını sordu. Bana verdiği bir erkek adıydı; oysa, soyadına göre bu kimse bir bayandı. Yarı - cahil memur, bu arkadaşımızın solculuğundan kuşkulanmış. Dehşete düştüm.. Çok ince, duygulu, millî şerefine duygun aydın bir insandı. Sonradan, geveze bir arkadaşımız, nereden duymuşsa duymuş, ona koşarak: "Sana komünist diyorlar!" demiş. Zavallı arkadaşımız, bu alçakça takipten duyduğu acı ile şok geçirdi, günlerce bir klinikte tedavi edildi; aylarca hasta dolaştı.

Bir olay daha: Millî Kütüphane'ye, Rusça kitapları fişe geçirmek üzere, bir üniversite öğrencisi bulmuştuk; ücretle çalışıyordu. Bir gün, sivil memurlar bana geldiler. Çok nazik, çok dostça bir anlatışla, Rusça kitapların açıkta bulunduğunu, oysa, bunların kilit altında tutulduğu üzerinde kendilerine daha önce inanca vermiş olduğumuzu söylediler. Yasak kitapların saklanmasını, şimdi müdürlük yapan, o günlerdeki Yazmalar - Nadir Eserler Bölümü Şefi olan arkadaşıma emanet etmiştim. Kendisini memurlara tanıttım. Birlikte, bu kitapların, birkaç memurun çalıştığı bir odada, bir üniversite öğrencisi tarafından fişlendiğini, çıkarılan fişlere göre bunların ne olduğunu öğrendikten sonra, kilitaltına aldığımızı açıkladık. O zaman memurlar - yine dostça - fiş çıkaran üniversitelinin kendi adamları olduğunu, bizi kontrole memur bulunduğunu açığa vurdular.

Düşünün, polisin 27 Mayıs'tan önce bizde nasıl çalıştığını, ne gibi yetkileri bulunduğunu! Elindeki kâğıdı zor okuyan, izlemeye memur olduğu kimsenin adını yanlış veren bir polise Türkiye'de aydının kaderi teslim edilmiştir. Öte yandan, Rus alfabesini okumayı öğrenmiş, ama kültür seviyesi, dünya görüşü henüz biçimlenmemiş bir üniversite öğrencisi de bir millî kütüphane müdürünü kontrol ile görevlendirilmiştir.

Geçen yazımda da belirtmiş olduğum gibi, bizde ideoloji terimleri henüz ayrılmamıştır. "Solcu" lâfı, polisin ve polisi kışkırtan kara cahillerin dilinde "bolşevik" anlamına gelir. Dinci bağnazlarla şovenlerin - bunların ahlâk bakımından hangi katta bulundukları da incelemiye değer - yirminci yüzyılın koşulları içinde ileri düşünceler taşıyan kimselere, başta Atatürkçülere, "solcu" demeleri - çoğu, yaptıklarının iftira olduğunu bile bile bunu yaparlar - polis için yeter bir delildir. Hem. 27 Mayıs öncesi yönetimcilerinin elinde bu kara-kızıl damga, kendilerinde olmıyan herkes için kullanılmaktaydı. Altan - Örsan Öymen kardeşlerin Ulus'ta yayınlanan "Olur mu böyle olur mu - Kardeş kardeşi vurur mu?" başlıklı yazılarından birinde (4 Temmuz 1960), Ekrem Anıt adında bir eski polis müdürünün, Kurtul Altuğ'a "Benim elimden çok komünistler geçti!" diye gözdağı vermeye kalkışmasını anlattıklarını okudum. Nitekim, bu satırları yazanın aleyhinde de -şimdi Yassıada'da bulunan bir Bakan'a - bazı şeyler fısıldandığı işitilmişti. Bunun üzerine iki koldan D. P. milletvekilleri tanıdıklarının ağzını yoklıyan iki arkadaşım bana şu sonucu getirmişlerdi: "Evet.. Bir şeyler fısıldanmış, ama, sen buna kulak asma.. Arkadaşınız bizden değilmiş. Mesele bu!"

"Onlardan" olmayınca insanı "vatan haini" diye damgalamak "onlarca" işten bile değildi. İşte, 27 Mayıs'tan önce gerçek vatansever aydınlar, gericilerin ahlâk dışı yardımlariyle - açıkçası: iftiralariyle - bu kara - kızıl damga ile damlanmışlardı.

Şimdi sorun şu: bundan sonra ne olacak? Bir cahil polis bir aydını istediği gibi izliyecek, onu damgalıyabilecek midir? Bize bunun tersini ileri sürerek kim inanca verecektir? Gerçek yurtsever; sadece yurdun sevdiği için kovuşturmaya uğrarken iftiracı ahlâksızlar bakanların gözdesi olacaklar mı? Eğer bu böyle olup gidecekse - çok açık, çok dik konuşmak zorundayız - yüzyılarca önce, din inançlarından dolayı hayatları tehlikeye giren, bu yüzden Amerika kıtasına göçen insanların yirminci yüzyıldabile izinden yürümek zorunda kalan aydınları kimse ayıplamasın.

S. N. ÖZERDİM

Kültür Ve Sanat

Beş Yıl Savaşı

Talip APAYDIN

Ülkenin tarihine "Beş Yıl Savaşı" adiyle geçecek olan bu yeni ve dinamik çalışma devresi Devlet Başkanının bir sabah radyodan yaptığı çok önemli bir konuymayla ve kurdelâyı kesmesiyle başlamış. Bilgisizlikle, gerilikle bu güne dek bir eşi daha görülmemiş bir savaşmış bu. Ülke baştan başa bir derslik, tekmil ulus öğrenci, bütün aydınlar öğretmen olmuşlar. İlk hamlede yirmi milyon alfabe basılıp okuma yazma bilmiyenlere parasız dağıtılmış. Bir o kadar kalem, bir o kadar defter. Ucuz ve bol kâğıt... İlk günler herkese bir tuhaf gelmiş, hattâ işi alaya alanlar bile çıkmış. Gericiler yuvası bozulmuş örümcek gibi tedirgin olmuşlar. Sesleri çıktığı kadar "ne oluyoruz, ne demek bu?" diye bağırmağa başlamışlar. İşi türlü çeşit tarafa çekip karıştırmağa çalışıyorlarmış. Ama baştan çok sıkı tutulduğu görülünce yavaş yavaş sinmişler. Radyolar gazeteler, kitaplar dergiler bilgisizliğe açılan büyük savaşın önemini en inandırıcı şekilde anlatmağa başlamışlar. Tekmil ulusu bu savaşa katılmağa çağırmışlar. Önce aydınlar, sonra yarı - aydınlar işin önemini kavrayıp bir savaş meydanında imiş gibi bütün öbür uğraşıları bırakıp - asıl işlerine elbet devam ediyorlarmış. Hem de eskisinden daha sıkı - istirahatlarından, boş saatlarından, eğlencelerinden zaman ayırıp kültür savaşına gönüllü katılmışlar. Bu amaca harcanmak üzere çeşitli yollardan paralar bulunmuş. Devlet mümkün olan son kuruşunu bu işe ayırmış. Varlıklılar para vermişler. Bankalar, öbür kurumlar yardım etmişler. Bütün tahminleri aşan paralar toplanmış.

Onbinlerce kara tahta yapılmış. Ucuz tebeşirler dağıtılmış. Açık havada, kapalı salonlarda, sokak başlarında, duvar diplerinde... Görülmemiş bir okuma yazma öğrenme hamlesi başlamış. Fabrikalarda usta başları, inşaatlarda çiftliklerde okuma yazma bilenler, köylerde öğretmenler, muhtarlar, şehirden gönüllü gelenler - Gönüllü geliyorlarmış, çünkü öyle bir genel hava yaratılmış, zati devletçe bunların ödenekleri bol bol veriliryormuş. - İş yerlerinde iş verenler, mahalle aralarında mahalle muhtarları, şehir öğretmenleri, öbür memurlar, iyi okuyan bakkallar, nalbantlar, iyi öğrenim görmüş olanlar karatahtaların başına geçmişler, ellerine ak tebeşiri almışlar, inana inana, ağızları kuruya kuruya - en iyi bilen eğitimcilerin hazırladığı alfabe kılavuzuna uyarak - başlamışlar ders vermeğe. Yedi yaşındaki çocuklar, okula gidememiş on beşindeki kızlar, bıyığı yarı terlemiş delikanlılar, çarşaflı kadınlar, altmış yaşındaki erkekler.... Gözleri tahtada, ellerinde kalemleri defterleri, başlamışlar alfabeyi sökmeğe. Sökenler hemen ikinci kitabı alıyorlarmış. İkinci kitabı bitirenler üçüncüyü. Bunlardan da milyonlarca basılıp dağıtılmış.

Nereye gitseniz okuma yazmanın önemini duyuyormuşsunuz, onu konuşuyormuşsunuz, onunla ilgili yazılar okuyormuşsunuz. Otobüslerde, kahvelerde, dinlenme saatlerinde iş aralarında, gecelerin ortasında okuma yazma, öğrenme savaşı devam ediyormuş. Bütün cephelerde düşmanla her an karşı karşıya bulunuluyormuş. Radyolar her gün yeni haberler veriyormuş. Yönelticiler iki cümlelerinden birisini kültür savaşına ayırıyorlarmış. Gazetelerin kültür sahifeleri varmış.

Bu yaman çalışma bütün öbür çalışmaların yanında ve hepsinin önüne geçmiş. Bilmek, öğrenmek dünyanın hiç bir yerinde böylesine candan benimsenmemiş. Ama bu savaş asla bir süs gibi okuma - yazma tekniğini kavramaktan ibaret değilmiş. Okuma yazmayı öğrenenin eline ucuz, iyi hazırlanmış, iyi saptanmış en faydalı, kafayı en kolay değiştiren ikinci kitap, onu bitirene üçüncü kitap hemen tutuşturuluyormuş. Arkasından çeşitli meslek kitapları, bol ve ucuz yayınlar, okumayı bir alışkanlık haline getirecek hikâye kitapları, romanlar, dergiler, gazeteler.... Çok değil iki sene sonra tekmil ulusu görülmemiş bir okuma açlığı sarmış. Mahalle aralarında, köylerde binlerce, aydınlık rahat kitaplıklar kurulmuş. Gazetelerin tirajları artmış, kitaplar kapışılıyormuş. Halk kahveleri sokakları bırakıp, kitaplıklara koşuyormuş. Ülkedeki matbaalar, kâğıt fabrikaları yetersiz kalmışlar. Yeni matbaalar kurulmuş. Yeni kâğıt fabrikaları yapılmağa başlanmış. Dışardan vapurlarla kâğıt ithal ediliyor da gene yetmiyormuş. İlerdeki büyük ihtiyacı karşılamak üzere şimdiden ormanlar yetiştirilmiş. Ağaç dikme seferberliği ilân edilmiş. Her şeye tapa, kâğıt kalem, gazete kitap ülkenin her yerinde sudan ve ekmekten daha ucuzmuş. Devlet bunu böyle anlıyor ve böyle yapıyormuş.

Büyük öğrenme savaşında en çok emeği geçenler öğretmenlermiş. Bir zaman onların da sayısı çok azmış ama Devlet öğretmen yetiştirme işinde de bir büyük hamle yapmış. Zati işe önce oradan başlanmış. On binlerce halk çocuğu alınıp, en ileri eğitim ilkeleri içinde yetiştirilmiş, öğretmen yapılıp köylere gönderilmiş. Hiç biri de mızmız değilmiş bunların, "önce kendi rahatım" filân demiyorlarmış. Savaş alanında rahatını düşünmeyi akıl etmiyen askerler gibiymiş bu öğretmenler. Koş denilen yere koşuyorlarmış. Ama yöneticilerin yanında her birinin bir değeri varmış. Kişi haklarına büyük saygı duyulurmuş. Zor yerlerde çalışanlar türlü şekilde memnun edilir, gönlü alınırmış. Kaytaranlara asla göz yumulmazmış. Zati orduya öyle bir zan dahi girmemiş.

Bu çok önemli ve başarılı savaş tam beş yıl sürmüş. Yönetenler değişse bile tutum hiç değişmemiş. Her yeni gelen işi bir öncekinden daha ciddî anlamış. Partiler, politikacılar bu alanda birlik olmuşlar, el ele vermişler. Ülkenin kalkınmasını hep birlikte gerilikten, bilgisizlikten kurtulmakta bulmuşlar.

Beş yıl bitmiş, yeni bir beş yıl başlamış. Uygarlığın gittikçe hızlandığı kuralı bu ikinci beş yılda kendisini belli etmiş. Yöneticiler deneyleriyle daha bir başarılı olmuşlar. Ulus daha bir anlayışlı, daha bir olumlu hale gelmiş. Onun için bu ikinci beş yılda gelişme hızı artmış. Bütün öbür kollarda da kendini duyurmağa başlamış. Çalışmak, öğrenmek o ulusun kişiliği haline gelince "kalkınmak" da kendiliğinden başlamış. Kişiler tek tek okuyunca, öğrenince anlayınca, gelişmek zorla ve yapma değil, kendiliğinden, yağdan kıl çeker gibi, hiç takılmadan ve yanılmadan yürümeğe başlamış. Ve gerçek bir kalkınma olmuş bu.

Ütopyamız burada bitsin. İçinde elbet fazlaca hayal, fazlaca iyimserlik var. Biliyorum, herşey böyle kendiliğinden gitmiyecek. Bu kadar kolay olmuyacak. Ama kalkınmak için, çağdaş uygarlığa ulaşabilmek için başka yol da bulunamıyacak. Kişileri tek tek eğitmeden, herkesin gücünden ayrı ayrı faydalanılır duruma gelmeden gerçek bir kalkınma olamaz.

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
OSMAN OKYAR

Yayın Müdürü
METİN AND

Sekreter
BEKİR EKİNCİ

İdarehane : Yenişehir, Büyük Han No. 55 — Tel : 26754
Haberleşme Adresi : Forum Dergisi P. K. 131 — Ankara

Dizgi ve Baskı
Ayyıldız Matbaası Tel : 17567
ANKARA

Dergimizde yayınlanan yazılar, Dergi ve Yazar adı gösterilmeden iktibas edilemez.

Dil Sorunu

A. TURGUT

27 Mayıs 1960 dan sonra yeniden aydınlığa, diriliğe kavuşan sorunlarımızdan biri de "dil sorunu" dur. Hattâ bir ulusun düşüncesinin, ekininin meydana gelişinde dil ögesinin yeri düşünülünce en başta gelenlerinden biridir bile diyebiliriz. 27 Mayıs devriminden sonra, bütün öbür toplumsal kurumlarımızla birlikte, dilimizin gelişmesinin de hızlandığını, bu konudaki devrimci anlayışın daha yaygın bir duruma geldiğini görmek bütün aydınları sevindirecektir.

Aslında dilimizin arılaşıp özleşmesinin gerekirliği yeniden tartışılmayacak kadar açık, kesin, kaçınılmaz bir gerçektir. Batıya yönelişimiz içersinde dilimizin, ulusal davranışlarımızın, ulusal güçlerimizin korunup şekillenmesinde büyük bir yeri olacaktır. Bütün 600 yıllık imparatorluk macerası içinde bir "Türk düşüncesi"nin gelişememiş olması biraz da bir "Türk dili" nin gelişmemiş olması ile açıklanamaz mı? Bir doğu ekinleri dili olan Osmanlıca'nın, bütün değer kalıplariyle dilimize gelip yerleşen arapçanın, farsçanın, bağımsız bir Türk ekini yaratması elbet mümkün olmayacaktı. Bir ulus bilincine varmamız, Osmanlılıktan Türklüğe geçmemiz bile, karşılıklı etkilerin payları da düşünülerek, ancak Türkçenin bir dil olarak kullanılması, sevilmesiyle başlar. Türkleri bir "ulus" olarak tanıyan, ona bir "ulus" olarak inanan batılı "doğu bilginlerinin", sanatçı yönüyle bütün güçsüzlüğüne, bütün çaresizliğine karşın M. Emin'i bir muştu diye selâmlamaları ilkin bu yüzdendir sanıyorum.

Sorunun yeniden tartışılmayacak kadar gerekli olduğunu gösterecek başka kanıtlar da var elimizde. Dil sorunu her zaman çok hayatî sayılan bütün öbür sorunlarla, yenilik davranışlariyle birlikte gelmiştir toplumumuza. Tanzimat sadece bir toplumsal düzen yenilenmesini değil, bir dil, dolayısiyle bir düşünce yenilenmesi gerekirliğini de getirmiştir. Bütün öbür batılılışma davranışları zaman zaman durmuş hattâ geriye götürülmüş olduğu halde, dilde başlayan gelişme, Atatürk Devrimlerine kadar devletçe korunmadığı halde, canlılığını yitirmemiştir. Daha Tanzimat ertesinde önemi kavrayıp, batıya varma çabası içinde kendimizi bulmanın en vazgeçilmez dayanaklarından biri olarak, etkisini sürdürmektedir.

Bugün ezberimizde bulunan bütün şiirler koyu bir osmanlıca ile yazılmış olduğu halde, daha 1863 yılında Namık Kemal, bugün bile üstünde birleştiğimiz şaşmaz bir görüşle şöyle yazıyordu: **"Türkçenin ecza-yı terkibi olan üç lisan, ekanim-i selâse gibi sözde gûya müttehid ve hakikatte zıdd-ı kâmildir."**

Dil sorunumuz, ilkin bir sezgi olmaktan öteye gitmeyen bu çabalar içinde gitgide gelişerek, aşağı yukarı içgüdüsel bir "ulusça yaşama" çabası anlamını kazandı. Talihsiz savaş yılları içinde bile (en azından Türkçülük kaygılarıyla) sürdü geldi. Türkçenin bu üstünlüğü, bu başarısı, sonunda, özellikle şiirimizde kalıplara kadar yayıldı. "Hececilik" şiirimizde önce edebiyatta batılılaşma çabalarının değil, bize göre, Türkçenin yengisidir.

Cumhuriyetle birlikte, dilin, toplum içinde süregelen, toplumu, daha doğrusu ulusu, ulusun uygarlığını bütünleyip yerleştiren gücü, Büyük Atatürkün üzerinde önemle durduğu konulardan biri oldu. Hele harf devriminden sonra Türkçenin kendini bulmaya çalışması, özleşmesi büsbütün kaçınılmaz bir nitelik alıyordu. Böylece "dil devrimi" de bütün öbür devrimlerimize katılıyordu. Türk Dil Kurumu'nun kurulmasiyle bu devrim daha çok bilimin yetilerine bırakılıyordu. Kurumun, bu arada bütün devrimci yazarların, Türk diline kazandırdığı yeni sözler, daha önemlisi yeni türeme imkânları azımsanamaz.

Her yetişen yeni kuşağın dil devrimine içten katılmasiyle, özleşen, arılaşan Türkçeye daha geniş yayılma alanları kazandırıldı. Bu arada gittikçe gücünü yitirmekle birlikte devrimi devletin koruması da sürdü.

Bize göre dilimizin gelişmesine, arılaş-

masına ilk önemli saldırış, 1950 seçimlerinin hemen ertesinde, ezanın arapça okutulmasına izin verilmekle başlar. Sonradan çeşitli etkiler altında bu konuda ne kadar hoşgörür davranıldığını hepimiz biliriz. Sadece bir siyasal partinin bu konudaki tutumuna karşıtlık olsun diye, anayasa dili bile değiştirildi. Sorumluların önayak olduğu bu durum, Türkçenin özleşmesi yolunda karşılıksız savaşan yazarların türlü baskılar altında kalmasına, türlü şekillerde karalanmasına kadar vardı. Bu arada, osmanlı düşüncesi, osmanlı kalıntısı içinden sürüp gelen düşüncelerin, hattâ davranışların, dil devriminin sorumlularca savsaklanması, daha doğrusu durdurulması yüzünden yeniden dirildiğini, diliyle birlikte bir osmanlı düşüncenin de baş kaldırmaya başladığını gördük.

27 Mayıs davranışı, bütün öbür kurumlarımız, bütün öbür sorunlarımızla birlikte, dil sorunumuza da yeni bir aydınlık, bir yeniden gelişip serpilme imkânı, en azından bir yeni heyecan getirdi. Genç kuşakların zaten bırakmamış olduğu devrim yeni bir hız kazanacağa benziyor. Bu arada Türk Dil Kurumunun da, oldukça dingin olan davranışının, daha canlı, daha günlük hayata karışır bir etkinliğe varacağını ummak isteriz.

Dil konusundaki tutumunu, devlet idaresine el koyduğu ilk günde belirten Millî Birlik Komitesi, bu konuya verdiği önemi ayrıca, bugünlerde Ankarada toplantı halinde bulunan IX. Dil Kurultayına katılan iki üyesi ile bir daha göstermiş bulunmaktadır. Kurultay büyük rahatlık içinde çalışmalarını yapmaktadır. Şimdiye kadar çeşitli baskılar, çeşitli etkilerle yahut çıkışındaki hızını, heyecanını yitirmiş olması yüzünden, bize göre yavaşlamış, canlılığını yitirmiş olan Kurumun, daha etkin daha çabuk sonuçlu çalışmalara yönelmesini dileriz.

Gelecek yazımızda IX. Kurultay çalışmalarından söz açacağız.

Nakış İçinde Nakış

Kaya ÖZSEZGİN

Bu ayın başlarında, Bedri Rahmi Eyüboğlu, elinde bulunan eserlerini derleyip toparlıyarak, Milâr Galerisinde yeni ve ilginç bir sergi düzenledi. Desenler, bez üzerine enine boyuna nakışlar, sulu boyalar, yağlı boyalar, öbek öbek, hep bir arada. Son yıllarda kendini daha çok mozaik çalışmalarına vermiş olan sanatçıyı, bu resimlerinde, yeniden bulmak ve onun "alı pullu" evrenine girmek, kişiyi değişik yönlerden sevindiriyor; daha ileri giderek mutlu kılıyor, diyeceğiz. İlk bakışta sessiz, bir çırpıda çıkmışçasına rahat, ama o ölçüde de hareket dolu, canlı figürler, nakışlar, bir yazmanın oyaları kadar, en azından onlar kadar içten yapmacıksız.

Dufy'lerden kalma biraz yarım, biraz eski kıpırdanışların o ilk örneklerini de bunca yıl sonra sergisine koymaktan çekinmemesi, anlamlı bir hareket.. Daha sonrakilere, daha yenilere pay çıkarmak ister gibi ısız ısız duruyor o resimler. Çizgi sevincine bağlı figür stilizasyonu, Eyüboğlu'nun eski resimlerini öylesine geride bırakmış ki, kişi bunlara dalıp gidince berikileri unutuyor. Ama tümü de belli bir gelişme, aranma doğrultusu üzerinde geniş bir uzaklık bırakarak dizilmiş resimler. Bu uzaklığın önemini kavradıkça yenilere daha bir ısınıyorsunuz. Sanatçının gücünde, fantezisinde, "yerli" bir özelliğe sıkı sıkıya bağlı içtenliğin, resimden resime girdiği kalıplar, size bir yaşantının kapılarını açıyor, daha iyisi, bir nakış serüveni getiriyor. O yaşantıyla bu nakış serüveninin çok yakın ilişkide olduğunda kuşkuya kapılmıyorsunuz.

"Nakış için nakış" paralosının bayraktarlığını yapan işler, bir bezeme özelliğini sonuna kadar sürdürmek niteliğini gösteriyor. Bu nitelik, biraz da, sanatçının, uzun bir süredir yüzey resmiyle içli - dışlı olmasından ileri geliyor. Bunda, yerel bir karakteri en kısa yoldan tanımlama isteğinin de rolü var tabii. Bir yüzü figüre dönük resimlerde ise, resmin yüzeyine taşan hareket, bir yerde en seçik ifadesini bulmakta gecikmiyor.

Düzeltme:

Forum'un geçen sayısındaki Çallı başlıklı yazımda önemli dizgi yanlışları olmuştur: İkinci satırın başına 1914 tarihi gelecek, onuncu satırdaki yön kelimesi de yönü olacaktır. Onsekizinci satırdaki Feyhaman adı Feyman, üçüncü paragraftaki 1928 tarihi de yanlış olarak 1958 olarak dizilmiştir. Düzeltiriz.

YEDİTEPE

Sanat ve Edebiyat Dergisi
En değerli imzalar - En güzel yazılar - Hikâye - Şiir

•

Meccani örnek sayımızı ve broşürümüzü isteyiniz.

YEDİTEPE YAYINLARI
P. K. 77 — İstanbul

Mimar
F. L. WRIGHT

İnsana Dönüş
Yazan : ŞEVKİ VANLI

Fiyatı: 10 Lira

Abonelerimize 8 Liradır.
Ödemeli gönderilir.

Bibliyografya

Derliyen: Perran ERALP

EKONOMİ :

Bütün Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Tasnifi ve İndeksleri, Yayımlıyan: Türiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, Ankara 1960. 281 S. 25 lira. (Birleşmiş Milletler İstatistik Komisyonu yayımlarından olan bu eser Türkiye Odalar Birliği İstatistik Müdürü Esat Tüze tarafından tercüme ve tertibedilmiştir).

İçindekiler :

1. Kısım. Bütün ekonomik faaliyetlerin uluslararası standart sanayi tasnifi.

A — Tasnifin genel prensipleri

B — Desimal tasnif sistemi

C — Bölümlerin, ana grupların ve grupların fihristi.

D — Ekonomik faaliyetlerin bölüm, ana grup ve gruplara göre tasnifi.

2. Kısım: Bütün ekonomik faaliyetlerin uluslararası standart sanayi tasnifine ait nümerik indeks.

3. Kısım: Bütün ekonoik faaliyetlerin ululararası standart sanayi tasnifine ait alfabetik indeks.

POLİTİKA :

Doçent Dr. Muammer **AKSOY:** Partizan Radyo ve D. P. Ankara 1960 Ayyıldız Matbaası, 180 XXII S. 10 lira. (Forum Yayınları Seri; 1 — Demokrasi ve D. P. Yayın Serisi Nr. 8)

İçindekiler :

— Önsöz.

1. Kısım: Muhalefetin radyodan faydalanması.

2. Kısım: Devlet Radyosunun tarafsızlığı.

Sonsöz.

Ek: 1 — Radyo Gazetesi Başyazarı ile ilgili makalelerimiz.

Ek: 2 — Namık Kemal'den vecizeler İndeksler.

Suphi **UZUNCA:** Zulüm. Adapazarı 1960 Yeni Matbaa. 42 S. 150 kuruş. (Hürriyet Yayınları Kitap Serisi No. 1)

İDARE :

David **HUBBACK:** İngiliz Memur Eğitiminde Hazinenin Rolü. Çeviren: Prof. Dr. Kemal Fikret Arık. Ankara 1960 Ajans Türk Matbaası. 19 S. 125 kuruş. (Türkiye ve Orta Doğu Âmme İdaresi Enstitüsü Tercüme Serisi No. 6)

Prof. William A. **ROBSON:** İngiliz Hükümet Sistemi. Çeviren: Prof. Dr. Kemal Fikret Arık. Ankara 1960 Ajans Türk Matbaası. 46 S. 220 kuruş. (Türkiye ve Ortadoğu Âmme İdaresi Enstitüsü Tercüme Serisi No. 7)

İçindekiler:

1 — Hükümdar
2 — Parlâmento

3 — Siyasi partiler

4 — Haksızlıkların tamiri

5 — Teşrii faaliyet

6 — Özel kanunlar ve teşrii salâhiyetin tevkili

7 — Kabine

8 — Merkezî hükûmet teşkilâtı

9 — Âmme müesseseleri

10 — Devlet memuriyeti

11 — Mahallî idare teşkilâtı

12 — Mahallî idare memurları

13 — İmar çalışmaları çağı (yeniden inşa çağı).

14 — Yurttaşlık hürriyetleri

15 — Demokrasi ruhu

16 — Demokrasinin Temel Şartları.

İŞ ve İŞÇİ :

Yusuf Kenan **EKŞİOĞLU:** İşçi Sigortalarında Tescil İşlemleri. (İşçiyi, işvereni, memuru ilgilendiren bilgiler). Samsun 1960 Yüceer Basımevi. 16 S. 100 kuruş.

FİLOLOJİ :

J. Victor **SOUDERT** et - Vahide **OMAY:** Le Français Elementaire. Temel Fransızca İstanbul 1960, Tan Matbaası. 191 S. 750 kuruş, ciltli 10 lira.

GEZİ :

Necmeddin **ALKAN** : "Coşın". Sâkin sabahlar memleketinde bir yıl. Ankara 1960 Sevinç Basımevi. 202 S. 350 kuruş.

RESİM :

Adnan **TURANİ** : Modern resim sanatının gerçek çehresi. Ankara 1960 Doğuş Ltd. Şirketi Matbaası. 223 S. 15 lira. Resimli.

İçindekiler:

— Önsöz

— Giriş

— Modern sanat neden soyutlaşmağa gitti.

— 19. asırdan itibaren resim sanatının umumî inkişafı.

— Asrımızın başındaki önemli sanat hareketleri.

— Expressionizm

— Kübizm

— Asrımızın başında Münih'teki sanat hareketleri.

— Fütürizm

— Dadaizm

— Neoplastizm-Stijl gurubu

— Metafizik - Pentür

— Yeni - Realizm

— Sürrealizm

— Bauhaus

— Soyut sanatta yeni hamleler

— Taşizm

— Pentür sanatının kendine has kanunlarına göre inkişafı.

— Son söz

— Kitapta adı geçen ressam ve mühim şahsiyetlerin biyografileri.

Kitabın içindeki önemli terimlerin izahları.

— Bibliyografya

— İçindekiler.

TİYATRO :

Orhan **ASENA:** La Sultane Hurreme. Traduction de Tahsin Saraç. Ankara 1960 İmprimerie du Ministere de 1 Instruction Publique. 118 S. 300 kuruş. (Serie des Oeuvres Theatrales)

ROMAN :

Reşat Nuri **GÜNTEKİN** : Harabelerin Çiçeği, Eski Ahbap ve Boyunduruk. (Roman). 2. basılış. İstanbul 1960 İnkilâp Kitabevi. 171 S. 500. ciltlisi 750 kuruş. (Reşat Nuri Güntekin Külliyatından: 18)

ŞİİR :

Ali Osman **ATAK:** Millî İnkilâp Şiirleri. İstanbul 1960 Sıralar Matbaası. 16 S. 100 kuruş.

İlhan **GEÇER:** Belki. (Şiirler). Ankara 1960 Ajans Türk Matbaası. 64 S. 300 kuruş.

Hürriyet uğrunda. Derliyen: Tevfik Tanyolaç. Ankara 1960 Hilâl Matbaası. 556 S. 250 kuruş. Devrim Yolcuları 4. Serisi)

Nureddin **SEVİN:** Üniversitelerin Kara Gün Destanı ve Menderes'e Üniversitenin Son Dersi. Ankara 1960 Güzel İstanbul Matbaası. 15 S. 100 kuruş.

Şiirli Gece, Hazırlayan: Orhan **ULUKAN:** Ankara 1960 DSİ Matbaası. 60 S. (DSİ Umum Müdürlüğü Neşriyatı No. 123)

TARİH :

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi. Eylül 1959, 10. cilt, 14. sayı. İstanbul 1959 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yeniçağ Tarihi Semineri. 165 S. 11 lira.

Charles **SEIGNOBOS:** Avrupa Milletlerinin Mukayeseli Tarihi. (Esai d'une histoire comparée des peuples de l'Europe). Çeviren: Samih Tiryakioğlu. İstanbul 1960 Varlık Yayınevi. 443 S. 800 kuruş. (Varlık Yayınları. sayı: 766 - Fayda Kitaplar: 6).

İçindekiler:

1 — Ülke ve nüfus - Avrupa

2 — Grek medeniyeti ve Roma hâkimiyeti.

3 — Bizans İmparatorluğu ve Hiristiyanlığın doğuşu.

4 — Barbarların İmparatorluğa yerleşmesi ve Hiristiyanlığın girişi.

5 — Birliğin İmparatorluk ve Kilise tarafından tekrar kurulması.

6 — Derebeylik rejiminin menşeleri ve milletlerin teşekkülü (9-11. yüzyıl).

7 — Ortaçağda Avrupa (11. - 13. yüzyıl), politik olaylar.

8 — Şehirler, zanaatlar, ticaret.

9 — Ruhban ve din

10 — Ortaçağ'ın sonu (14.-15. yüzyıl)

11 — Yeniçağın başlangıcı

12 — 17. yüzyılın ortasına kadar politik hayatın değişmesi.

13 — 16. yüzyıldan 17. yüzyılın ortasına kadar toplum.

14 — 17. yüzyılın ikinci yarısı

15 — 18. yüzyıl

16 — Fransız İhtilâli ve istilâ savaşları

17 — 19. yüzyılın ilk yarısı

18 — İstilâller ve reformlar

19 — Uzun barış devresi ve yaşayışın değişmesi.

20 — Büyük harp ve sonuçları.

COĞRAFYA :

Doçent Dr. Talip **YÜCEL:** Asya Coğrafyası. 1. cilt. Ankara 1960 Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti. 187 S. 20 lira. Harita, şekil.

İçindekiler :

— Önsöz

— Asyanın coğrafi şahsiyeti, sınırları, jeopolitik değeri.

— Asyanın bünyesi

— Asya avarızının ana hatları

— Asyanın iklimi

— Asyanın bitki kuşakları ve bitki tipleri.

— Asyanın nehirleri

FORUM YAYINLARI Seri : I

Partizan Radyo ve D. P.

Doç. Dr. Muammer AKSOY
Fiyatı : 10 Lira

Abonelerimize ve Talebelere **8 Liradır.**

Bütün kitapçılardan ve Dergimizden temin edebilirsiniz.
Ödemeli gönderilir

ENERGOL

visco-static

BP

4 MEVSİMDE Bütün Benzinli ve Mazotlu Makinelerde

TÜSTAV

Basılış Tarihi : 16 Temmuz 1960